

„REFORMELE MUNCITOREȘTI“

ISTORICUL
LEGIȘLAȚIUNII MUNCII

IN

ROMÂNIA

Regimul Muncii dela Regulamentul Organic
până în prezent

DE

D. R. IOANIȚESCU

PROFESOR LA ACADEMIA DE ÎNALTE STUDII
COMERCIALE ȘI INDUSTRIALE

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA „CULTURA”, STRADA CAMPINEANU No. 1

1919

1920
„REFORMELE MUNCITOREȘTI“

ISTORICUL LEGIȘLAȚIUNII MUNCEI

IN

ROMÂNIA

Regimul Muncii dela Regulamentul Organic
până în prezent

DE

Muncitor
D. R. IOANÎTESCU

PROFESOR LA ACADEMIA DE INALTE STUDII
COMERCIALE ȘI INDUSTRIALE

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA „CULTURA“, STRADA CAMPINEANU No. 15

1919

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI
COTA 69290

12113/02

DE ACELAȘ AUTOR:

- 1) INDUSTRIA ZAHĂRULUI 1915
 Legislație, monopol, trust.
- 2) INDUSTRIA ȘI RĂSBOIUL 1916
- 3) PROGRAMUL MUNCITORULUI 1919
- 4) CONTRACTUL DE ASIGURARE 1913
- 5) CONTRACTUL COLECTIV 1919

B.C.U. Bucuresti

C20024568

PREFAȚA

În vederea „Reformelor Muncitorești” se impunea o lucrare care să arate tot ce s'a făcut în Țara Românească, dela Regulamentul Organic până astăzi, pentru muncitori industriali.

Prezenta lucrare îndeplinește această cerință și credem că umple un gol simțit în literatura noastră uvrieră.

Orcât de sărac ar fi trecutul nostru legislativ în această materie, totuș e bine să fie cunoscut, pentru că nimic nu evidentiază mai bine urgența înfăptuirii reformelor muncitorești, decât contrastul între lipsurile ce au fost și reformele care trebuiesc să fie.

Acest îndoit scop l-am urmărit prin prezenta lucrare și prin o altă lucrare „Programul muncitorului”, care deși publicată separat, este concluzia acesteia cu care fac un tot indivizibil.

Materialul statistic și legislativ pe care l-am dat la iveală, — poate da un prețios concurs legiuitorului de mâine, care și-ar propune să realizeze în fapt, punctele de reformă anunțate.

Lucrarea cuprinde trei părți:

Prima parte se ocupă cu „Problema legislației muncii”, importanța, utilitatea și urgența cu care se pune în România renovată și mărită — dacă vrem să avem liniște și să ferim țara de sguduiri violente.

In partea II-a ne-am ocupat de „Legile de organizare a meseriaşilor propriu zisi”, patroni şi calfe, regimul muncii în Corporaţii, — proiectele Carp şi Filipescu, regimul muncii după legile din 1902 şi 1911, azi în vigoare.

In partea III-a am studiat „Regimul muncii lucrătorilor din fabrici”, adică din industria mare, — care după părerea noastră — ar constitui adevărata legislaţie a muncii.

Regimul muncii lucrătorilor industriali, l-am studiat după perioadele de dezvoltare a industriei naţionale, — de oarece credem că numai existenţa unei industrii presupune existenţa unui proletariat industrial.

Am făcut cinci perioade — aceleaşi ca la industrie — şi în fiecare din aceste perioade am căutat să fac să reiasă preocuparea pe care o aveau guvernările noastre de reformele cu caracter social.

„Programul Muncitorului” este o sinteză a tuturor legilor muncii din ţările industriale din occident, — care au soluţionat problema muncii. — Prin comparaţie cu lipsurile constatate, am arătat ce ar trebui de făcut la noi şi am schiţat punctele unui program, care ar fi uşor realizabil şi de un folos real pentru clasa muncitorească.

Acestea au fost preocupările şi scopurile urmărite, şi din cuprinsul lucrărilor cititorul se va convinge dacă obiectivele au fost atinse.

AUTORUL.

„A TREIA MARE REFORMA“

PARTEA I

Problema Legișlăiunii Muncel

CAP. I

Cum se pune problema muncel ?

Transformările adânci prin care trecem a pus pe tapet o nouă legiferare în chestia muncel.

Unul din partidele noastre de guvernământ a și formulat în programul său, punctele în jurul cărora va gravita viitoarea legislație a muncel în România Nouă.

Trebue să recunoaștem că proiectele anunțate sunt o învovare fericită, deși toate aceste puncte au fost de mult deșbătute și acceptate în țările industriale din Occident.

În adevăr, aproape în toate țările din Europa, afară de țările balcanice și Rusia, există legi cari reglementează contractul de muncă, sub toate formele de ocrotire a muncitorilor. Numai noi, și cu noi tot, Orientul — pe această chestie rămăsesem în urmă.

Care să fie cauza ?

Motivele sunt două: unul de ordin politic și altul de ordin economic.

1) *Motivul politic:*

În înțeles larg, legislația muncel cuprinde

reglementarea oricărui fel de muncă, fie agricolă, fie industrială etc.

Luată în acest sens, este adevărat că avem o bogată legislație a muncii pentru ocrotirea muncitorilor, dar a muncitorilor agricoli, nu a lucrătorilor din fabrici și ateliere.

Tot ce s'a făcut dela Unirea Principatelor până în prezent în această materie, s'a făcut numai pentru clasa țărănească.

Improprietărea prin statutul din 1864 și complectarea acestei improprietări prin legile posterioare din 1879, 1888, 1892, legea pentru înființarea Casei Rurale, a băncilor populare, a obștiilor sătești, legea învoelilor agricole, legea contra trusturilor arendășești și toată legislația intervenționistă din 1907, și în fine,—punctul culminant—modificarea Constituției și decretul-lege de astăzi—prin care se atribue 2.000.000 hectare pământ arabil,—toată această bogăție legislativă nu se referă decât la muncitorii agricoli.

Pentru clasa muncitorească propriu zisă, s'a făcut prea puțin. Am putea zice nimic, de oarece atenția primordială a statului român a fost îndreptată către clasa țărănească, care constitue baza economică a României, și către care trebuiau ațintite privirile tuturor guvernurilor. Desigur că bine s'a făcut, că în principal s'a legiferat în această direcție. Inșă a provenit un rău: prea s'a neglijat soarta celeilalte clase a muncitorilor industriali,—care meritau aceeași soartă.

2) *Motivul economic:*

România în granițele vechi nu avea o industrie atât de dezvoltată care să nască acel proletariat industrial, care prin numărul lui mare, să impue legi de ocrotirea muncii.

Azi când România va număra o suprafață de 329.000 km. pătrați, cu o populațiune de circa 18 milioane locuitori și cu bogățiile industriale ale Transilvaniei și Banatului, fatal va face să nască acele mii de lucrători, care să atragă atenția legiuitorului pentru ocrotirea lor.

Iată de ce credem că în România de mâine legislația muncii apare ca o nouă și mare reformă, iar partidele politice în această chestie nu se pot pune pe terenul unei politici de negațiune, ci trebuie să primească în programul lor rezolvirea acestei chestii.

Putem afirma astăzi că problema muncitorească este deschisă și că ea se impune ca o nouă și mare reformă pe care noi o vom numi de aci înainte a „treia mare reformă“.

Sub acest titlu vom studia toate nevoile meseriașilor și lucrătorilor din fabrici; vom analiza în câteva capitole tot ce s'a făcut pentru meseriași dela desființarea corporațiilor până în prezent și în fine ce trebuie să se facă pentru ca celor 165.000 meseriași și lucrători din România veche și a unui număr mult mai mare din teritoriile noi, să li se asigure un trai mai bun, mai omenesc.

După expunerea sumară și mai mult istorică a chestiunii, vom studia fiecare punct din programele partidelor de guvernământ și vom încerca să arătăm cum s'ar putea soluționa mai bine această nouă problemă.

Acord unanim asupra realizării „reformelor muncitorești“

În prealabil facem o constatare îmbucurătoare și plină de speranțe:

Pretutindeni se agită realizarea „reformelor muncitorești“.

Oamenii de științe, economiști, oameni politici, toți se ocupă de această reformă și cer grabnica ei rezolvare.

Partidele politice,—care au fost singurele organe, cari până acum au dat viață problemelor sociale,—au luat atitudine!

PARTIDUL LIBERAL a formulat în programul său o serie de reforme cari dacă s'ar realiza, ar constitui înfăptuirea în parte a programului minimalist.

Celelalte partide nu s'au lăsat mai pe jos:

LIGA d-lui General Averescu, PARTIDUL NATIONALIST al d-lor Iorga și Cuza, și PARTIDUL MUNCEI, au formulat puncte care constituiesc îmbrățișarea integrală a tuturor revendicărilor muncitorești. Partidul muncii a anunțat chiar un congres asupra reformelor. Celelalte partide nu vor întârziă să înscrie în programele lor, înfăptuirea unor largi reforme muncitorești. *Chiar partidele conservatoare* cari au o tradiție în legiferarea muncii, vor fi obligate să primească înfăptuirea reformelor muncitorești. Cine voește să fie partid de guvernământ, e obligat să se pună de acord cu cerințele timpului.

A abdică dela această primordială datorie însemnează a abdică dela rațiunea lor de a fi și de a guvernă. Și ne bucurăm că toate partidele sunt de acord să recunoască, că reforma muncitorească se impune ca ceva fatal care numai suferă întârziere.

Marii fabricanți și reforma muncitorească

Nu numai partidele politice, dar chiar patronii, adică cei cari vor suferi mai mult, consecințele admiterei reformelor, chiar aceștia s'au declarat gata să le primească.

Astfel, d. dr. Ștefan Cerkez, patronul fabricii de tricotaje și *președintele Uniunii generale a industriașilor din România*, în adunarea generală ținută în Palatul Camerei de Comerț în ziua de 23 Decembrie 1918, a declarat că patronii sunt gata să îmbunătățească soarta lucrătorilor lor și să primească înlăptuirea următoarelor deziderate: *Minimum de salar, opt ore de muncă, contractul colectiv, participarea lucrătorilor la beneficii, creditul muncitoresc, libertatea sindicatelor, ocrotirea muncii minorilor, a femeilor*, etc. Toate aceste puncte au fost aprobate prin aplauze de către adunarea generală, și cei cari au participat la această ședință, pot afirma că deși erau de față toți marii fabricanți, nu s'a găsit niciunul care să combată propunerile cari se făceau prin glasul autorizat al președintelui Uniunii marilor industriași.

Toate acestea pot dovedi că întreaga țară românească consideră realizarea reformei muncitorești ca o chestiune vitală pentru liniștea internă, și cu drept cuvânt deoarece după pătura țărănească, clasa muncitorească-industrială constituie cea mai importantă clasă din România Nouă.

Importanța și utilitatea reformei în România Mare

Desigur că până acum problema industrială nu s'a pus la noi cu aceeași tărie ca problema agrară, care trebuie să fie preocuparea de căpetenie a oricărui om politic român. Aceasta din cauză că industria la noi nu ajunsese la dezvoltarea industriei din Apus,

unde problema muncitorească se prezintă sub forma luptei dintre capital și muncă.

La noi nu existau acele armate de lucrători industriali, cari prin numărul lor mare să atragă atențiunea parlamentelor și guvernelor.

Așa eră situația noastră în trecut: Eram o țară mică și într'o țară mică nu se poate naște industria mare, adică acele vaste stabilimente, care să întrebuițeze salariați în lupta cu patronul capitalist.

Acum însă—când România de mâine va număra 329.000 km. p. suprafață,—cu o populațiune de a proximativ 18, milioane locuitori, cu regiuni industriale bogate în materii prime ca Banatul și Transilvania, care aduc la patria mună un număr de 516 *mari fabrici* și în cari se află angajată o *flangă de lucrători* industriali crescuți la școala socializmului modern din Occident, astăzi nu numai că vom avea marea industrie, dar fatal se va pune și problema proletariatului industrial.

Numai minele din Petroșani și minele metalurgice din Banat numără 40.000 lucrători. Această reformă trebuie legiferată din vreme și cu precauțiune, fără să fim surprinși de evenimente.

Reforma agrară ca și cea electorală, a mulțumit pe cetățeanul agricol și din această parte avem liniște.

Ca să avem liniște complectă, trebuie să se creieze și lucrătorilor din fabrici o situație mai bună ca cea de până acum.

Altminteri ei vor umple rândurile celor „*oropsiți ai soartei*” cari foarte ușor vor fi atrași în mrejele „anarhismului social”.

Pentru buna liniște a României Mari trebuie să prevenim răul. Factorilor responsabili le spunem: „*Loviți colosul în inimă dacă vreți să aveți liniște și să consolidați pe baze temeinice 'România Mare'*“.

PARTEA II

Istoricul Legislației Muncii

CAP. II

Breslele

Noi românii avem un trecut sărac în legislația muncii. Vom căuta să-l expunem, cât se poate mai complet.

Incepând dela origină,—adică de când există clasa muncitorească în România,—găsim meseriași grupați în corporații sau bresle. Breslele organizau munca în așa fel, încât în statutele lor, găsim rezolvate,—desigur o rezolvare sui-generis—multe din problemele care actualmente agită chestiunea muncitorească.

1) În ele găsim regule precise despre contractul de muncă. Astfel: Breasla fixa *durata* anilor de ucenicie, după care ucenicul putea deveni *călfită* sau *simbriaș* și în urmă *lucrător etc.*

2) Corporația fixa *salariul* pe care lucrătorul trebuia să-l primească și care nu putea fi mai mic decât *atât cât îi trebuia să trăiască* „fiestecine să poată trăi din sudoarea muncii lui”.

Cu modul acesta se rezolvase în parte chestiunea așa de desbătută în timpurile noastre,

a *minimumului de salariu*. Desigur un paliativ.

3) Alt principiu foarte discutat azi—*maximum de muncă*,—sau readucerea zilelor de lucru a minorilor, femeilor și chiar a adulților, — eră de asemenea rezolvat: Lucrătorii erau obligați să muncească din zori până în seară având repaos Dumănicile și sărbătorile, când patronul mergea la biserică cu ucenicii și lucrătorii. Creștinismul fiind înrădăcinat în sufletele oamenilor,—sărbătorile erau așa de multe și se țineau cu atâta sfîntenie,—încât putem afirma că repausul săptămănal de azi, eră cu mult întrecut sub regimul religios al breslelor.

Nu discutăm aci chestiunea dacă preceptele religiunii creștine,—au întărzat revendicările muncitorilor.

Dar constatăm că dacă existau oarecare norme de protecțiunea muncii, ele porneau din preceptele religiunii creștine nu din ideea de protecțiune a muncii.

4) Bresla *asigura* pe lucrători contra lipsei de lucru. Starostele primea comenzile și le repartiză tuturor meșterilor în raport cu numărul lucrătorilor, așa că nimeni nu suferă de lipsa de lucru, decăt în caz de criză generală.

5) Tot breasla rezolvase și chestiunea *asigurării lucrătorului pentru bătrănețe și boală*—bineînțeles, pe altă bază decăt cele moderne,—la care s'a ajuns numai după lungi desbateri și continue agitații: Fiecare corporație avea o cutie așa zisă a milelor, unde se străngea un fond, din diferite surse: amenzi, cotizații, caritatea publică etc. Din acest fond se ajuta lucrătorul bătrân, infirm și cel care n'avea de lucru.

N'avem pretenția să susținem că aceste reforme erau creiate numai și numai în vederea lucrătorului,—pentru a i se îmbunătăți soarta sau ca un rezultat al luptei dintre capital și muncă. Nu putem face această constatare.

Ele se datoresc ideilor umanitare ale creștinismului. Religia creștină influența mult asupra relațiilor dintre patron și lucrător. Raportul dintre capital și muncă era blând având la bază *pietatea creștinească*. Ambii trăiau aproape unul de altul fără diferențieri mari; singurele cauze care aduc mișcări violente.

Grevele din timpul nostru se datoresc nu numai transformării radicale a industrialismului,—dar în parte și faptului că lucrătorii nu cunosc pe patroni,—care de cele mai multe ori se ascund sub masca „anonimatului“. Ei cunosc numai pe director care n'are interes să stabilească o legătură sufletească între el și lucrătorii fabricii,—iar raportul dintre capital și muncă e stabilit prin regulamentele fabricii, cari conțin un număr de reguli afișate și de care lucrătorul se consideră că a luat cunoștință odată cu intrarea în stabiliment.

„Corporații sau Sindicate“ ?

Din cele de mai sus se degajează următoarea idee: În bresle, lucrătorul avea munca asigurată și traiul fără mari zbuciumări, — adică fără necazurile de astăzi. Departe însă de noi gândul de a cere reînvierea corporațiilor. Ele nu se mai pot înființa, pentru că

în afară de celelalte mari păcate de care au dat dovadă, nu li se mai poate acorda *monopolul* de producere, așa cum breslele vechi îl aveau și-l practicau.

Nici chiar modificarea lor,— așa cum s'a încercat mai târziu prin legile din 1902 și prin legea actuală din 1911,—ca o imitație a corporațiilor germane, n'au putut să le dea viață și să le facă utile muncitorilor.

Faptul că această organizație, cuprinde și pe meșteri și pe lucrători,—adică două feluri de muncitori cu tendințe cu totul deosebite, le fac improprii să devină asociațiuni profesionale,—de așa natură încât ele și prin ele să se poată aduce vre-o îmbunătățire muncitorilor.

Industrialismul de astăzi tinde să iă cât mai mult forma din Apus, iar problema muncitorească se pune cu aceeași tărie și pe aceleași baze ca în Apus: De o parte interesele patronului capitalist,—puternic organizat în Uniuni și sindicate patronale,—de altă parte armatele de lucrători, care rezistă și se impun numai prin puterea organizațiilor lor pur profesionale: **SINDICATELE**.

Corporațiunile sunt asociațiuni menite să dispară.

Adevăratele asociațiuni ale lucrătorilor, nu pot fi decât sindicatele.

Către sindicate trebuie să se îndrepte privirile oricărui legiuitor,—care vreă să aducă o îmbunătățire reală acelor batalioane de lucrători,—sub care se va prezentă armata industrială în România de mâine.

Ne împinge către această soluție nu numai interesele lucrătorilor și lupta de clase sub

căre se prezintă raportul dintre capital și muncă—dar și evoluția istorică.

În adevăr—grupul latin—spre deosebire de grupul anglo-american,—la care sunt în floare asociațiunile numite „Trades-Unions“ — de grupul germano-ungar—care are predilecție către Corporațiile obligatorii—de grupul slav cu *tendința tot corporativă*, fără obligativitate,—țările latine dau preferință *sindicatelor*.

Dintre toate țările cu origine latină numai noi,—prin imitație dela germani—am adoptat corporațiile în locul sindicatelor. Toate celelalte, — Franța, Belgia, Italia, Spania; ect. — până și republica Chili și Argentina — au „sindicatelor“ ca organizațiuni pur muncitorești. Trebuie să recunoaștem că spiritul de independență al acestei rase, e mult mai înclinat către această asociațiune iar nu către corporație, care prin caracterul său obligatoriu se acomodează mai bine cu firea germanului, — unde disciplina e sinonimă cu atrofierea.

Nu facem aici de paradă naționalism, ci voim să constatăm că spiritul de independență al românului, — se găsește la largul lui în sindicatele de lucrători—care sunt *asociațiunile lui firești* și în care se germinează mai bine ideea de solidaritate profesională.

Dar despre Sindicate și rolul lor vom vorbi altă dată mai pe larg.

Căderea breslelor

Am arătat că în corporații,—lucrătorul avea munca asigurată și traiul fără mari sbuciumări.

Breasla garantă pe meseriaș contra concurenței streine,—de oarece aveau monopol,—și străinii nu puteau exercita o meserie, dacă nu făceau parte din breaslă.

Tot breasla îl garanta contra concurenței breslașilor însăși și excludea pe intermediar. Starostele primea direct comenzile și le împărțea între patroni.

Cu toate acestea,— deși din punct de vedere material,— era oare cum pus la adăpost, totuși puținul respect care-l avea față de persoana lucrătorului care depindea prea mult de patronul său, hotărârile și abuzurile care se făceau cu liberarea brevetelor de maestru obligația de a fabrica după un anumit calapod, făceau ca aceste asociațiuni, să stabilească un fel de tiranie a patronilor față de lucrătorii lor.

Breslele au fost atacate tocmai pe dublul lor caracter: a) că erau constituite pe o bază aristocratică, adică aveau în vedere numai interesul patronilor, și pe o bază crematistică, adică urmăreau mai mult îmbogățirea; aveau în vedere în principal produsul, căruia îi subordona totul iar nu pe lucrător, agentul esențial al producției, care era cu totul neglijat.

Vehemente protestări s'au ridicat contra lor. Ele trebuiau să decadă, pentru că numai corespundeau progreselor timpului. Totuși au continuat să trăiască pentru că aveau monopolul, prin care asigurau existența meseriașilor.

Prima lovitură dată corporațiilor a fost *reforma lui Al. Suțu*. Acesta vrând să pue la taxe și pe sudiiți,—a încheiat o convenție cu Austro-Ungaria, prin care acest stat a convenit ca și sudiiții să fie impuși la taxe, cu con-

C 2002/458P

diție însă ca și ei să fie primiți în bresle.

Monopolul era de fapt desființat, deoarece toți străinii puteau cere să fie primiți în bresle. Porțile cu cari fuseseră închise atâtea secole au căzut și din acest moment breslele aveau să sufere concurența străină, devenită atât de puternică prin protecțiunea consulilor din țările române.

Regulamentul organic le dăte lovitura de moarte deoarece el desființând privilegiile, a interzis și monopolul.

Corporațiile însă n'au fost desființate, din contră, ele au fost recunoscute prin regulamentul organic, dar ridicându-li-se monopolul, ele pierduse secretul puterii lor, și au continuat a trăi dar sub formă de „Societăți de ajutor mutual“.

Convenția dela Paris continuă opera de distrugere. Corporațiile încep a dispăre încetul cu încetul până când un consiliu de miniștri din 1873 le-a interzis.

Corporațiile au dispărut odată cu desființarea monopolului. Viața lor dela Regulamentul Organic nu era decât agonie.

Transformările rezezi prin care a trecut Societatea Românească, a contribuit și mai mult la dispariția corporațiilor. Meseriașul român, a fost surprins cu totul nepregătit de noua alcătuire socială.

CAP. II

„Chestiunea meseriaşilor“

După 1873 începe să se pună cu tărie aşă zisa „chestiunea meseriaşilor“. Aşa eră cunoscută printre oamenii politici,—sub acest nume se pomenea de nevoile meseriaşilor în Parlamentul român. (Vezi dezbaterile parlamentare).

Meseriaşii români,—ne mai fiind apăraţi de breaslă cu monopolul ei, — lipsiţi de o lege care să organizeze meseriile şi concuraţi de străini, — erau într'o stare cum nu se poate mai rea.

Nu eră nici o normă şi nici o regulă care să îngreudească exerciţiul liber al meseriilor. Toţi nepricepuţii puteau să practice o meserie fără să i se ceară vre-o pregătire specială,—deoarece lipsea o legislaţie care să reglementeze exerciţiul meseriilor. Agitaţiile continui, desele congrese şi întruniri, — în fine toate încercările muncitoreşti, n'aveau alt strigăt decât reglementarea meseriilor.

Starea aceasta a durat aproape 30 ani, — până în 1902, când s'a votat prima lege a meseriilor, — alcătuită de d. Missir.

E ceva nemaipomenit în analele politice ale unei ţări, — ca timp de 30 ani — o clasă

foarte numeroasă să fie lăsată fără nici o lege de organizare profesională.

Acest lucru s'a putut întâmpla în țara românească.

Cauzele decăderii meseriilor. Teza liberală și teza conservatoare

Unii conservatori au căutat să explice această lăncezeală, — prin schimbarea bruscă și radicală a vieții noastre sociale, — ca urmare a civilizației din Apus.

„Puși deodată în contact cu civilizația occidentală, — răpiți și orbiți de idealul luminos ce se arată ochilor noștri, — slăbiți prin atâtea secole de întuneric, — am fost și noi siliți să ne supunem consecințelor fatale ce isvolesc din orice transformare“.

Și d. Carp, — căci această teză este a d-sale — ajunge la constatarea tristă — unică în istoria modernă a popoarelor — că în acest timp — „meseriile stăteau la noi cu totul în afară de activitatea națională“.

„Străinul ne face bucatele, străinul ne îmbracă, străinul ne zidește locuințele, — străinul ne confecționează variile unelte necesare traiului — într'un cuvânt străinul produce și românul consumă“.

Aceasta este *teza conservatoare* și ea reese din expunerea de motive a celor două proiecte conservatoare: Proiectul Carp (1888) și Proiectul Filipescu (1900).

Teza liberală este alta: Ei susțin că decăderea meseriilor se datorește nefastei Convențiuni cu Austro-Ungaria din 1876, — care ne-a dat robi în mâna puternicilor noștri vecini și

care erà atât de dezastruoasă încât nu numai că energia națională nu putea naște — dar a distrus și ce bruma de meserii mai existau.

Lăsând la o parte încriminările politice—ce-și fac cele două partide—nu putem trece cu vederea că structura economică a țărilor române se schimbase atât de mult, în cât brusca schimbare a condițiunilor de trai, a surprins pe meseriașul român cu totul nepregătit pentru noua alcătuire socială. Când locul işlicului l'a luat jobenul și clacul — când în locul anteriilor și șalvarilor a apărut fracul și haina cu tăetura englezească, desigur că meseriașii noștri s'au găsit nepregătiți și au fost înlocuiți de meseriași steini.

Probă că nu convenția dela 1876—eră cauza determinantă—este că starea precară a meseriilor se menține chiar după expirarea ei; —după 1886,—adică chiar în timpul *războiului vamal* — și după tariful protector din 1891. Tocmai la 1902 ș'a alcătuit prima lege de organizarea meseriilor și însuși autorul ei, d. Missir—recunoaște în expunerea de motive că a fost forțat s'o depună pe biuroul parlamentului,—din cauza agitațiilor meseriașilor și stărei lor de decădere.

Un motiv în plus—este că ideea dominantă,—din legea d-lui Missir, eră „formarea capacități tehnice“ a meseriașului,—o spune categoric expunerea de motive. Ori, această tendință, — întărește teza conservatoare că schimbarea profundă a condițiunilor de trai, —cu care meseriașii noștri nu erau la curent, constituie cauza principală a decăderii meseriașului român în aceste vremuri.

Proectul Carp

Oricare ar fi cauza,—constatarea este aceeași:

Meseriile au decăzut din lipsa unei legislații care să le reglementeze.

Din acest moment se pune problema muncitorească pentru statul român:

Timp de 15 ani nu s'a găsit nimeni care să se preocupe de meseriași.

Tocmai la 1888 vedem pe d. Carp alcătuind primul proiect de lege.

Acest proiect prevede:

a) Inființarea breslelor *obligatorii* numai în 11 orașe pentru 25 meserii.

b) Aceste bresle să fie obligate să creieze *școale-ateliere* pentruca străinul să fie forțat să învețe pe român meșteșugul, și:

c) Case de ajutor mutual cu o cotizație anuală de 4 la sută, iar maximum de 20 lei fiecare meseriaș, pentru ca bătrânii meseriași să fie apărați în contra mizeriei ce îi așteaptă la sfârșitul vieții lor.

Ideia originală a d-lui Carp constă în *obligativitatea* breslelor (principiul intervenționismului).

Acest proiect n'a căpătat putere de lege, de oarece d. Carp a plecat dela minister înainte de a-l supune desbaterilor parlamentare.

Meseriașii făceau agitații zilnice și chestiunea lor eră la ordinea zilei.

Proectul Filipescu

La 1900 Nicolae Filipescu aduce un nou proiect după legea ungară și austriacă și care, ca și proiectul Carp, prevede rezolvarea chestiunii meseriașilor prin:

a) breslele obligatorii.

b) școale-ateliere, care însă erau subvenționate obligator și de către comunele urbane.

c) asigurarea meseriașilor prin înființarea caselor de ajutor, subvenționate tot de comună.

Proiectul Filipescu, deși conceput pe aceleași principii ca și proiectul Carp, este însă superior acestuia, prin faptul că conține dispoziții originale și mai conforme cu cerințele timpului. Nici acesta n'a căpătat putere de lege.

Legea meseriilor din 1902

Agitația meseriașilor luase un caracter acut în perioada 1900—1902. S'a făcut chiar manifestații de stradă. Trebuia o soluție fără întârziere.

Iată ce zicea în această privință d. Missir în expunerea de motive a legii din 1902, care este prima lege relativă la „organizarea meseriilor“:

„Ar fi fost bine să se facă în prealabil „anchete“ și „un studiu analitic“ al aplicării „diferitelor legi în țările cari au dat soluțiuni „problemului ce ne preocupă, dar aceasta ar „provocă o amânare și necesitatea acestei „legi e de mult simțită“.

Cum rezolvă d. Missir chestiunea meseriilor?

Omul singur cade zdrobit în lupta pentru existență. „Dacă l'am lăsat izolat în lupta pentru existență, el va fi învins, deaceia trebuie organizat“.

„Trebuie să înarmăm—zice d-sa—pe mese-

riașul român, ca să poată lupta mai bine, trebuie să-l pregătim pentru luptă“.

Cum îl pregătește legea d-lui Missir:

a) *Prin asociațiune.*

b) *Prin dezvoltarea capacității tehnice.*

Intreaga lege a d-lui Missir este dezvoltarea acestor două principii, cari sunt ideile dominante ale acestei prime legi de organizare a meseriilor.

Desigur că ideia de asociațiune este pârgă de ridicare a muncitorimei.

D. Missir concepe dezvoltarea spiritului de asociațiune—prin *corporație*,—însă îl reglementează în așa fel, încât intenția sa lăudabilă n'a putut da roade din cauza modului defectuos de formare a corporației.

Cum se formează corporația?

D. Missir are în față următoarele trei sisteme:

1) *Sistemul francez* al sindicatelor profesionale. În syndicate domină principiul libertății absolute. Orice meseriaș devine membru când vrea și eșea din syndicat când vrea.

2) *Sistemul proiectelor român* al d-lor Carp și Filipescu, după care breasla era obligatorie. Ea se forma de drept din moment ce există un număr de 50 meseriași în aceeași specialitate.

3) *Sistemul german, austriac și ungar*, după care corporațiunea se forma de o „autoritate industrială“ după cererea unei majorități a meseriașilor. Numai dacă majoritatea meseriașilor cereau înființarea unei corporații și după ce autoritatea industrială încuviință cererea, numai din acest moment corporațiunea se forma și odată formată toți meseriașii făceau de drept parte din ea.

4) *Sistemul d-lui Missir* se apropie de cel de al treilea sistem, cu deosebire că nu e nevoie de o autoritate care să declare formarea corporației. Din moment ce într'o comună există un număr de 50 meseriași și dacă majoritatea lor decidea formarea corporațiunii, corporațiunea ia ființă iar toți ceilalți meseriași devin de drept membrii ai ei. Cu alte cuvinte sistemul adoptat de d. Missir este în același timp și obligator, și *facultativ*. *Facultativ* de oarece meseriași singuri au dreptul să decidă formarea unei corporații și obligatoriu în sensul că odată ce majoritatea decide, minoritatea trebuie să se supună. D. Missir a fost forțat să ajungă la această soluțiune, de cele două curente din Cameră și anume:

a) *Vechii liberali* ca Romanescu, Epurescu, etc., cari în numele principiilor libertății individuale, critică cu asprime obligativitatea breslelor, adică principiul intervenționismului.

b) *Cadrelă tinere ale foștilor socialiști* ca Diamandi, etc., cari erau partizani fervenți ai intervenționismului, și cari cereau obligativitatea breslelor așa cum eră concepută în proiectul Carp.

D. Missir le-a împăcat pe amândouă, ajungând la soluția breslelor obligatorii și facultative.

Tocmai acest dublu caracter—facultativ și obligatoriu—i-a fost fatal.

Corporațiile n'au căpătat viață. Ele n'au dat rezultatele care se așteptau dela ele, cu atât mai mult cu cât aceeaș corporație, putea să cuprindă mai multe meserii.

Cum putea tinichigiul să apere interesele

profesionale ale tâmplarului,—cu care erà în aceeași corporatie?

Meseriașii n'au fost mulțumiți.

Ei cereau o nouă lege,—care se impunea cu atât mai mult cu cât,—apăruse și la orizontul nostru economic,—industria mare.

PARTEA III

LUCRĂTORII DIN FABRICI

ADEVARATA LEGISLAȚIE A MUNCII

CAP. I

CÂND A APĂRUT PROBLEMA MUNCITOREASCĂ ?

Până acum ne-am ocupat numai de meseriașii propriu ziși: *patronii*, cari lucrează pe cont propriu în ateliere și *calfele* acestora. N'am vorbit nimic de lucrătorii din fabrici. Explicația e următoarea: Noi ne-am propus să facem istoricul legislației muncii, după curentele cari au agitat lumea muncitorească în țara noastră.

Or, până la această dată, numai singurã „chestiunea meseriașilor“, era la ordinea zilei. Chestiunea muncitorilor din fabrici s'a pus mult mai târziu, cam după anul 1904 și mai accentuat pela 1909, când mișcările muncitorești din țara întreagă și în special activitatea desfășurată de organizațiile sindicaliste, au determinat pe d. Orleanu să vină cu o serie întreagă de reforme sociale pentru lucrătorii industriali.

Pentruce problema muncitorească se pune la noi așa de târziu? Pentrucă până în acest moment lipseă o industrie care să aibă an-

gajat un personal numeros care prin numărul lui mare și revendicările lui sociale, cu totul de altă natură decât ale meseriașilor propriu ziși, să atragă asupra lor atențiunea guvernelor, și să le impună un regim de protecțiune a muncii în fabrici.

Cu totul altfel se prezintă chestiunea după 1904. Curentul de protecțiune a muncii care străbăteă Europa dela un capăt la altul, nu putea să nu aibă repercusiune și în țara noastră. Agitația muncitorilor din 1909 dovedește că acest curent se simțeă și la noi. În afară de aceasta, muncitorii noștri industriali aveau în față exemplul legislațiunei agricole din 1907, care dăduse o legislație de protecție pentru lucrătorii agricoli și cereau și pentru ei acelaș regim de protecțiune.

Înainte mai intervenise un fapt:

Eram în ajunul expirărei convențiunei cu Germania și lumea se întreba cu grijă care va fi alitudinea noastră pe viitor. Cu doi ani înainte de alcătuirea noului tarif vamal din 1904, se definise o mișcare economică cu un scop bine hotărât: Să strângă toate datele statistice, cu privire la starea industriei noastre și a *personalului angajat în industrie*. După propunerea d-lui C. I. Băicoianu pe atunci secretar general al ministerului de domenii, s'a instituit o comisiune care a alcătuit „ancheta industrială din 1902” publicată la 1904 și care a pus la dispoziție un material statistic destul de bogat pentru a ne da seama de situația noastră industrială în special.

Statistica ne arată că la 1902 aveam în țară 625 stabilimente industriale, parte încurajate și parte neîncurajate și că în aceste așezăminte industriale se găseau angajați 37.325 bărbați, 7092 femei și 2946 ucenici.

Iată dar un număr destul de respectabil care trebuia să atragă atențiunea organelor competente. Cu toate acestea, la început, preocuparea de căpetenie a guvernului s'a îndreptat numai către producțiune, iar *omul*, agentul principal al producțiunii, eră cu totul neglijat. Iată de ce legea meseriilor din 1902, nu se ocupă decât de meseriași, ea ignorează existența celor 36.325 lucrători din fabrici. Cât de mult organele noastre competente erau preocupate de ideia unei emancipări economice definitive, o dovedește mulțimea de legi și proiecte care toate aveau la bază încurajarea industriei.

În acest scop s'a alcătuit tariful vamal în așa fel în cât munca națională să fie desul de protejată, s'a modificat în 1906 legea de încurajare a industriei naționale, proiectele Stoicescu, Djuvara și Orleanu, căutau alte baze de încurajare, s'a votat chiar și o lege de protecțiune a brevetelor de invențiune, etc.

În această atmosferă dominată de frigurile activărei producțiunii, eră foarte greu să se alcătuiască legi de protecțiune socială a muncitorilor. Ideea de protecțiune socială fiind rezultanta unui sentiment de umanitate, eră cu totul neglijată în timpul când atențiunea tuturor eră îndreptată către produs. Să se producă mult—cât mai mult—și statul să dea cât mai mare încurajare, acesta eră crezul nostru economic. Deaceea chiar la 1906 când Ministrul de domenii, Ioan Lahovary, a alcătuit legea pentru protecțiunea muncii minorilor și femeilor în fabrici, — de care vom vorbi mai jos — nu vedem în Parlament un curent cu caracter social, care să dea dovadă

că în anul 1906 țara noastră n'a rămas străină de ceea ce agită Europa de o jumătate de secol.

Atât de înrădăcinată eră ideia de activare cu orice preț a producției,—ceea ce desigur, eră foarte lăudabil pentru timpul acela,—în cât vedem distinși economiști ca regretatul Vasile Lascăr, și d. Orleanu, autorul atâtor importante legi cu caracter social, fost ministru de industrie, cerând cât mai mult încurajarea industriei naționale și ironizând ideia de protecțiune a muncii. „Si ceea ce mă surprinde a fost când am văzut pe d. ministru de domenii că vine cu proiecte de acelea ca „organizația muncii în fabrici“ și n'a venit cu o lege care să pună alte baze protecțiunii muncii naționale”. (A se vedea desbaterile Senatului din 1906, pag. 102) și aceste cuvinte pornesc dela acela care cu trei ani mai târziu prezentă primul proiect al contractului de muncă!!

Era curentul vremii, nu le facem nici o incriminare: Producțiunea industrială eră preă mică și ochii tuturor erau ațintiți spre ea. S'a neglijat însă partea socială care se degajă din curentul generos care străbătea Europa. Tot așa se explică de ce legea pentru protecțiunea muncii minorilor și femeilor din 1906, s'a votat într'o stare de indiferență sinonimă cu inconstiența. Nu vedea nicăeri nici chiar în opinia publică, un reviriment, asupra acestei importante legi, care fusese anunțată de guvern prin mesajul de deschidere a Parlamentului, deci cu solemnitate și a putut atrage atenția specialiștilor. Totuși tăcere,—nicio vorbă, nici un comentariu.

Numai Uniunea Industriașilor Români a

alcătuit un memoriu propunând oarecari modificări și chiar memoriul Uniunii a fost prezentat după ce legea fusese votată de Cameră și ajunsese la Senat.

Din expunerea de mai sus se degajează următoarea constatare: Țara noastră eră cu totul străină de legislația cu caracter social care încă din a doua jumătate a secolului al 19-lea luase ființă aproape în toate țările industriale din Occident. Eram atât de mult prinși în mrejele intensificării producției, încât nu s'a dat nici o atenție curentului generos al vremii.

Cu tot strigătul sincer al regretatului Ioan Lahovary, că legislația socială a Apusului este cerută de *conștiința universală*, că este un reflex al conștiinței lumii civilizate, care are la bază principii dictate de umanitate, și că aceste principii au cuprins Europa și America, lumea noastră economică s'a menținut în aceeași indiferență, și am putea afirma că afară de mici excepții, această indiferență s'a menținut până în pragul României Mari.

CE TREBUE SĂ COPRINDĂ O LEGISLAȚIE A MUNCEI ?

Înainte de a trece la studiul celor câteva legi cu caracter social, e bine să știm ce trebuie să cerem dela o lege asupra muncii.

1) *Paul Pic*, în al său „*Traité élémentaire de législation industrielle*“, la pag. 92, rezumă astfel punctele unei legislațiuni asupra muncii:

Organisation officielle de l'industrie; group

pements professionnel; réglementation du travail industriel ou commercial; protection légale du salaire; juridictions arbitrales; institutions propres à améliorer la condition du travailleur (épargne, mutualité ou coopération, logement des travailleurs, homestead, assurances sociales, etc.).

2) *D-l Orleanu*, fost ministru de industrie, în expunerea de motive a contractului de muncă zice că o lege asupra muncii trebuie să aibă drept scop:

a) A reglementa munca din punct de vedere al siguranței și al igienei, atât pentru adulți cât și pentru incapabili.

b) A apăra salariul muncitorului atât contra patronului și creditorului acestuia, cât și contra muncitorilor și creditorilor lor.

c) A reglementa și face cât se poate de rară *greva*, care e tot atât de periculoasă pentru muncitori cât și pentru patroni.

d) A pune la dispoziția muncitorilor ca și a patronilor o *jurisdicțiune repede*, care să prezinte garanții de bună judecată.

e) A creia un consiliu al industriei și muncii, intermediar între muncitor sau patron, cu menirea, pe de o parte să aducă la cunoștința patronului nevoile muncitorilor; să pună în cunoștință pe de altă parte pe minister de nevoile patronilor și muncitorilor și în fine, pe lângă avizele ce au să dea, când vor fi chemați să împiedice sau să atenueze grevele;

f) A organiza un corp de inspectori, cari să asigure aplicarea legilor și pedepsirea celor ce le înfrâng;

g) A favoriza instituțiunile de credit cari să permită muncitorilor ca și micilor co-

mercianți și industriași credit eftin, adunare de capitaluri prin economie, cooperative puternice care să le eftenească viața și să le-o facă plăcută, prin construiți de case eftine și sănătoase, creiări de magazine de consum, cu săli de petreceri, biblioteci, etc.

h) Și în fine a organiza case de ajutor pentru boale și asigurările contra accidentelor, invalidității și bătrâneței, etc.

3) În lucrarea noastră *Programul muncitorului*, am arătat și noi punctele pe care trebuie să le cuprindă o lege asupra muncii. În fixarea punctelor am ținut cont de tot ce s'a făcut în toate celelalte țări industriale, și făcând comparație între aceste țări cu cecece există la noi, am arătat lipsurile legislației noastre.

Această lucrare deși este publicată, este destinată drept concluzie la istoricul de față. Cine dorește să-și dea seama de cum se prezintă problema muncitorească în Europa, îl rugăm să consulte și programul muncitorului.

CAP. II

ISTORIC

Trecem la înșirarea cronologică a legilor în legătură cu munca.

Pentru că problema muncitorilor industriali e în strânsă legătură cu dezvoltarea industriei naționale, de oarece numai existența unei industrii presupune existența unui proletariat industrial, vom urmări fazele legislațiunii muncii după perioadele de dezvoltare a industriei noastre.

I

PRIMA PERIOADA

Până la 1876 nu se putea pune problema muncii de oarece în afară de faptul că eram sub regimul capitulațiunilor turcești, o industrie românească nu exista. Problema muncii nu se pusese încă nici în apus: Prima lege pentru protecțiunea copiilor în fabrici, a fost votată în Anglia la 1862.

Să se rețină că aci nu ne preocupăm de vechiul drept românesc. Câteva dispoziții în legătură cu munca se pot găsi în „Istoria dreptului românesc“ a D-lui Paul Negulescu, în cursul de doctorat a D-lui Longinescu și în lucrarea D-lui Iorga“ Negoțu-

rile și meșteșugurile“, — la care trimitem.

Însă putem afirma că raporturile dintre patron și lucrător erau considerate ca o „chestie de poliție“: — „Driturile și îndatoririle între stăpân și tocmitile slugi se cuvin la codul legilor polițienesti“ (1)

Eră exact situația din legea franceză din 1802 și credem că această situație s'a menținut până la codul civil care a abrogat toate legile anterioare.

O statistică completă nu avem pentru a vedea numărul fabricilor și lucrătorilor din această perioadă. — Există una și aceea incompletă, numai pentru Muntenia: MARȚIAN primul statistician al nostru încercase pe la 1860 cu ocazia recensământului general al țării să înghebeze o statistică a meseriilor și industriilor.

Această statistică a fost publicată în „Analele statistice ale României din 1863“ și ne arată că existau la această dată 12867 stabilimente industriale la care erau angajați 28.352 lucrători. — Nu știm ce a înțeles Marțian prin stabilimente industriale. — Din statistica citată reiese că tot ca stabilimente industriale erau considerate și atelierele de cismării, brutăriile, bragageriile, brânzăriile etc, — adică ateliere fabrici și mici negoțuri erau tot una. — Apoi tot această statistică ne arată că la această dată am fi avut 72 fabrici de bere cu o producțiune în valoare de lei 799.469 și cu un personal de 312 lucrători ceea ce ar reveni la 5 oameni de fabrică!! — Ne cam îndoim de exacitatea acestor cifre și deci nu putem afirma nimic precis

1. (Cod. Calimachi, art. 1560.

CODUL CIVIL

Din statistica lui Marțian reiese că oarecare începuturi industriale existau la data aplicării codului civil. —: Care era regimul muncii după acest cod?

Codul civil este foarte vitreg față de clasa muncitorească. — Preocupat mai mult să garanteze averea capitalistului decât persoana lucrătorului el este considerat și cu drept cuvânt, ca un produs al burgheziei bogate fără nici o milă pentru marea mulțime a acelor care trăiau vânzându-și munca. — El este după expresia lui Picard: *l'épopée bourgeoise du droit privé*, care a asigurat, după cum zice Salleilles, *la prépondérance de l'individualisme bourgeois et des classes moyennes*.

El prezintă acest contrast curios că pe câtă vreme despre contractul de închiriere a lucrurilor se ocupă în 82 de articole, — pentru contractul de închirierea muncii are numai două articole, — 1471 și 1472, — care și acestea conțin dispoziția anti-juridică și anti-socială că patronul se crede pe cuvânt în ceea ce privește salariul datorit lucrătorului. Această nedreptate strigătoare a dispărut de mult din Franța fiind abrogată prin legea din 2 August 1868, ea însă, la noi a rămas și este în vigoare și astăzi.

Codul civil ignorează dar cu totul contractul de muncă. Dacă codul Francez după care am copiat codul nostru are o scuză în faptul că la 1804 când a fost alcătuit industria nu-și luase desvoltarea de mai târziu și nici problema muncii nu exista, codul nostru nu poate învoaca nici această aparență

scuză de oarece el vine după 60 ani dela alcătuirea codului francez, când problema industrială există în Europa și când începuse să-și facă intrarea curente sociale de reglementarea muncii. Dar chiar fără dezvoltarea marelui industrii, — este ertat oare codul Francez să nu se ocupe de contractul de muncă, — acest contract care se naște odată cu omul, — munca fiind inerentă speței omenești și cea dintâi manifestare a ființei lui? Această tăcere condamabilă, nu se poate explica decât prin caracterul individualist al revoluțiunii franceze, care de teama reînvierei vechilor corporații a decretat în urma propunerii lui Chatelier la 1795: *interzicerea asociațiilor*. Toată legislația revoluționară este ostilă lucrătorului pe care-l privește cu neîncredere. Curios contrast, al unei revoluții cu totul democratică, care în această materie de frica trecutului se întoarce tocmai contra marelui mulțimi a acelor oropsiți ai soartei, care trăesc vânzându-și munca. În această atmosferă de suspiciune, a muncitorilor codul civil a ignorat cu totul legislația muncii.

În alte țări această lipsă s'a remediat în urmă prin legi speciale asupra muncii: astfel au apărut codul german, *Gewerbe-ordnung*, codul elvețian, austriac, contractul de muncă din Anglia... (1), etc.

La noi s'a încercat a se alcătui un proiect, asupra contractului de muncă de către Orleansu care însă n'a căpătat puter de lege așa că chestia unui cod al muncii e încă deschisă.

(1). Vezi Programul muncitorului.

II

PERIOADA DE SACRIFICIU A MUNCEI
NAȚIONALE

1876—1886

Această perioadă e caracterizată prin încheierea nefastei convențiuni comerciale cu Austro-Ungaria care ne-a dat pradă lăcomiei răposatului nostru vecin de peste Carpați. Pentru salvarea unui principiu politic am sacrificat toate principiile economice, am acceptat robia economică, — și rezultatul a fost că și ce bruma de industrie existau, — au trebuit să dispară.

Ca un reflex al acestei stări de lăncezeală a industriei, personalul muncitor în loc să crească a început să dispară. O statistică care să ne dea adevărata situație economică a numărului de lucrători industriali din acest timp lipsește. Credem că se presintă mult mai redus ca în perioada precedentă. În aceste condițiuni o legislațiune asupra muncii devenea fără interes și deci nu putea fi vorba de o lege în acest sens. Totuși există un început în:

LEGEA SANITARĂ DIN 1885

Se așteaptă anul expirării convenției ca anul mântuirii. Către sfârșitul acestei perioade și mai mult în vederea denunțării convențiunii se introduce în legea sanitară din 1885 articole (140-147) în care se prescriu câte-va principii de igienă industrială. Din cuprinsul acestor articole reiese că igiena industrială e privită mai mult din punct-

de vedere al igienei publice de cât al ideii de protecțiune a muncitorului.

Se vorbește de sănătatea lucrătorilor și a vitelor în acelaș articol, parcă n'ar fi nici o diferență între oameni și vite.

Apoi după ce clasifică industriile insalubre în 4 clase, se ocupă de dreptul Ministerului de Interne care „Va putea obliga“ pe proprietarii stabilimentelor industriale să ia măsuri pentru a apăra sănătatea lucrătorilor,—fără să spue, fără să precizeze ce anume măsuri ar fi necesare pentru ocrotirea vieței și sănătăței lucrătorilor. Tocmai către sfârșit apare ideea de protecțiune a muncii copiilor, mai mult ca o amenințare:

„Ministerul poate opri întrebuintarea de copii în unele așezăminte industriale în care sănătatea lor este periclitată și poate prescrie etatea minimală a copiilor admiși în aceleași industrii, cum și de a nu fi întrebuințați la servicii ce nu cadrează cu etatea și forțele lor. După cum vedem, legea formulează numai principii generale cu privire la *condițiunile de admîtere a copiilor în fabrici și la felul muncii*, însă aceste dispozițiuni sunt simple deziderate fără nici o obligațiune precisă. Totul este vag și lăsat la bunul plac al Ministerului de Interne care prin agenții săi și anume: Prefectul județului, Primarul orașului și cu concursul medicilor respectivi aveau să vegheze la aplicarea acestei legi. Practica a dovedit că aceștia nu puteau fi organe de control într'o legislație a muncii mai ales când totul era lăsat la facultatea lor fără nici o obligație precisă. Este adevărat că legea prevedea elaborarea unui regulament care nu s'a făcut.

A trecut 9 ani și tocmai la 1894 vedem apărând REGULAMENTUL INDUSTRIILOR INSALUBRE, care era socotit ca regulamentul acestei legi și de care ne vom ocupa mai jos.

În rezumat: legea nu s'a aplicat *a)* pentru că rămăsese pe terenul enunțării de principii *b)* pentru că organele de control erau încredințate autorității administrative și *c)* pentru că viața muncitorească în fabrici interesă prea puțin la această dată.

III

PERIOADA LUPTEI PENTRU NEATĂRNAREA ECONOMICĂ

1886—1891

După expirarea convenției începe războiul vamal cu Austro-Ungaria care avea la bază independența noastră economică. Generația care dăduse țării independența politică ținea cu orice preț să îi asigure și independența din punct de vedere economic. Amăruntele acestei frumoase lupte se pot vedea la istoricul legislației vamale. Ceeace ne interesează pe noi aci este că în timpul războiului vamal era greu să se ocupe cineva cu legislația socială a lucrătorilor. Când toate organele competente erau dominate de modul cum să câștigăm războiul economic și toate privirile erau îndreptate numai către intensificarea producției, — omul agentul, principal al producției era neglijat, dacă nu chiar sacrificat. Așa s'a și întâmplat. Nici o lege cu caracter social nu vedem apărând. Așa trebuie privită legea încurajării indus-

trierii naționale din 1887 care prin art 1, punând obligațiune patronilor din fabrici ca în timp de 6 ani dela funcționare cel puțin două treimi din personalul lor să fie români, are aerul că se ocumpă de soarta lucrătorilor. Era tendința naționalizării personalului și naționalizarea este mai mult o măsură de ordin general decât o măsură de favoare pentru lucrători din fabrici care desigur profită indirect de această obligațiune impusă fabricanților. Cu alte cuvinte această tendință e dictată mai mult în vederea asigurării producțiunii decât din punctul de vedere social. Totuși există o încercare chiar în această perioda și această este:

PROECTUL CARP

(1888)

Proectul D-lui Carp pentru organizarea meseriilor de care am vorbit în prima parte spre deosebire de proectul Filipescu din 1900 și de legea meseriilor dela 1902 se ocupă și de lucrătorii din fabrici (titlul 6 cap. IV), prescriind reguli de *felul și durata muncii, vârsta* la care copii și femeile pot fi primiți în fabrici; interzicerea ca ucenicii să exercite munci atingătoare de sănătate, sau de morală; măsuri pentru apărarea lucrătorilor în contra primejdiilor de moarte sau de sănătate...etc.

De remarcat este că acest proect prevede o jurisdicție specială: Neînțelegerelē dintre patron și lucrători se vor regula dela *autoritățile comunale*. Iată dar o jurisdicție specială care e însă departe de jurisdicție profesională din timpurile noastre.

Nu insistăm asupra acestui proiect de oarece n'a căpătat putere de lege. El însă dă soluții la multe din problemele care la această dată agită chestiunea muncitorească.

IV

PERIOADA DE CONSOLIDARE A MUNCEI
NAȚIONALE

1891—1904

Această perioadă începe cu tariful protector din 1891 și se termină cu tariful vamal din 1904.

Lupta pentru independența economică s'a terminat cu succes pentru noi: După 1891 ajunsesem la rezultatul următor: intrasem în legături comerciale cu țările vecine cu care încheiasem convențiuni comerciale. Convențiunea cu Germania era convențiunea tip care a fost adoptată și de celelalte țări.

În această perioadă de liniște putea să încolțească ideia unei legislații cu caracter social, cu atât mai mult cu cât începuse să se înmulțească numărul fabricelor și odată, cu ele și numărul lucrătorilor. Astfel la 1886 când s'a votat prima lege de încurajare a industriei naționale aveam numai 36 fabrici mari încurajate; în 1893 când s'au încheiat primele convențiuni comerciale aveam 146 fabrici încurajate, iar la 1905 după aplicarea noului tarif vamal, numărul fabricilor erau de 281, fabrici mari încurajate.

Statistica din 1902 ne arată că la această dată existau 621 stabilimente industriale din care 208 încurajate și 417 neîncurajate, cari

întrebuințau un număr de 39.746 lucrători din cari 30.471 români și 9285 străini.

Din 37.325 lucrători industriali statistica ne arată că erau 28.820 bărbați, 7092 femei și restul copii. Iată dar un număr destul de respectabil care trebuie să atragă atențiunea factorilor răspunzători și a căror viață nu putea să le rămână indiferentă. Ce s'a făcut pentru ca să se pună la adăpost sănătatea și viața acestora?

REGULAMENTUL INDUSTRIILOR INSALUBRE

1894

Tocmai acum cu ocazia modificării legii sanitare la 1893, legiuitorul și-a adus aminte că rămăsese dator încă dela 1885 un regulament pentru clasificarea industriilor și reglementarea condițiilor de muncă în fabrici.

Regulamentul a fost elaborat la 1893, de doctorul Felix și modificat de mai multe ori în urmă.

În acest regulament găsim *amănuntele* de aplicare ale principiilor din legea sanitară. În cele 102 articole, are reguli precise despre tot ce interesează *higiена, siguranța și moralitatea lucrătorilor*. De asemenea toate principiile de ocrotire a muncii își găsesc aci o fericită aplicare.

Astfel după ce clasifică și definește industriile insalubre arătându-le anume cari sunt în apendicele anexat,—se ocupă de:

- a) Măsuri igienice cu privire la *higiена publică în general: sănătatea locuitorilor din împrejurimi, — circumvecini, — îl interesează de o potrivă cu a lucrătorilor.*
- b) Măsuri igienice pentru lucrătorii din

fabrică cu privire la: *aeratia* fabricelor și atelierelor, fiecare cameră trebuind să aibă un spațiu de cel puțin 5 m. c. de fiecare lucrător; *curățenia*: atelierele trebuie să fie sănătoase. În executarea acestei primordiale cerinți, regulamentul urmărește pe lucrătorii din atelier, la sala de mâncare, la apa de băut și... mult mai departe!

c) Prevede măsuri pentru prevenirea accidentelor intrând în foarte mici amănunte în cât te minunează prevederea și competența tehnică a autorului.

Tot cu aceeași minuțiozitate se prevăd măsuri pentru prevenirea intoxicației, introducându-se respiratoare la nas, gură, etc.

d) Regulamentul are reguli precise despre *felul și timpul muncii* minorilor și a femeilor.

Pentru adulți n'are nici o măsură de protecțiune, „lucrătorul adult de sex bărbătesc este stăpân pe timpul și felul muncii sale“ (art. 12).

În schimb, pentru copii în etate de 12—14 ani și pentru femei dela 14 ani în sus, măsurile de ocrotire ar putea rivaliza cu măsurile din oricare altă țară civilizată. Astfel: *Durata muncii*: lucrul nu va putea începe înainte de orele 5 dimineața și va înceta cel mai târziu la orele 8 jum. seara. Înainte și după amiazi se va acorda câte un *repaus de 30 minute*, iar la amiazi o întreagă oră liberă. Munca continuă a copiilor și a femeilor nu va putea trece niciodată peste 4 ore, fără repaos. Repaosul se va face la aceeași oră pentru toți lucrătorii de odată, aceasta ca să nu se eludeze regulamentul și controlul să fie ușor.

Copii mai mici de 12 ani nu pot fi primiți

nici în ateliere, nici în fabrici, ci în prăvălii, timpul muncii zilnice a unui copil nu se poate prelungi peste 6 ore. Iată dar o dispoziție cu totul occidentală și bună pentru a nu împiedica dezvoltarea normală a copiilor. Se pot face excepții adăogându-se câte două ore pe zi însă numai de 48 ori pe an și nula toate, ci la anumite industrii pe cari regulamentul le arată. Lucrul de noapte e interzis pentru femei și copii cu anumite excepții care de asemenea sunt mărginite în regulament.

Felul muncii: copiii nu pot fi întrebuințați la lucrările vătămătoare sănătății, iar femeile lehuze nu pot lucra de cât după 40 de zile dela facere.

După cum vedem, acest regulament este un capo-d'operă de concepție și aplicare a măsurilor de ocrotire a muncii. Păcat că el n'a dat roadele așteptate și aceasta din cauza lipsei unui serviciu special de inspecțiune care să vegheze ca măsurile de protecțiune să nu se eludeze. Trebuie să se știe că înființarea unui serviciu de control însărcinat special să vegheze la aplicarea unei legi de ocrotire a muncii, constituie un punct tot atât de esențial ca și principiul ocrotirii însuși. Aproape în toate țările s'au creiat un corp special de inspectori ai muncii. Acest principiu a fost necunoscut autorului regulamentului cum dealtfel a fost necunoscut tuturor legilor posterioare până la 1909, data creierii Ministerului de Industriei când s'a înființat un corp al inspectorului industrial de care vom vorbi mai jos.

Din această cauză bunele intenții ale doctorului Felix din 1894, au rămas numai pe

hârtie. Dacă s'ar fi aplicat țara noastră s'ar fi numărat printre țările cari s'ar fi mândrit cu o reală protecțiune a muncii, atât din punct de vedere al siguranței și al igienei, cât și al moralității lucrătorului.

MUNCA SUBTERANĂ: LEGEA MINELOR

(1895)

S'a votat la 1895, dar s'a pus în aplicare după 1900.

Ocupându-se cu munca sub pământ, nu putea să nu prevadă măsuri cari să pună în siguranță viața lucrătorilor mineri. Toate măsurile igienice și tot ce e necesar în interesul sănătății lucrătorului și evitarea accidentelor, sunt trecute în „regulamentul de poliție minieră”. Măsurile fiind de ordin mai mult tehnic, nu ne vom ocupa de ele.

Ca măsură de ordin general, care interesează obiectul lucrării noastre, putem citi dispoziția din art. 84: nu pot fi întrebuințați ca lucrători subterani copii mai mici de 14 ani și femeile. *Deci lucrul în mină este interzis femeilor și copiilor și bine s'a făcut*, fiind în interesul moralității și al conservării rasei.

Tot în legea minelor găsim pentru *prima oară aplicat principiul asigurării obligatorii*: se înființează o casă de pensuni și o casă de ajutor la care cotează obligatoriu toți lucrătorii, la care contribuie și patronii cu o sumă egală cu a lucrătorilor săi.

LEGEA REPAOSULUI DUMINICAL

(1897)

O menționăm de oarece și-a luat ființă tot în această perioadă: Ea a reglementat repao-

sul duminical, însă nu complet și numai o jumătate de zi dela orele 12 în sus și cu multe excepții.

Despre această lege ne vom ocupa mai departe când vom studia repaosul duminical, azi în vigoare și consfințit prin legea din 1900. Tot atunci ne vom ocupa și cu legea din 29 August 1901, referitoare la învățământul profesional.

LEGEA MESERIILOR DIN 1902

Către sfârșitul acestei perioade se votează legea meseriilor din 1902, — opera d-lui V. Missir. Înainte cu doi ani se alcătuiseră *proiectul Filipescu*.

Ambele împreună deși în principiu recunosc că se impune o nouă organizare a muncii, limitează această organizare numai la industria mică, adică la meseriași. D-l C. I. Brătianu, raportor al legii din 1902, o spune precis: „Industriile și meseriile sunt într'adevăr două scări morale deosebite. Cred că d-l ministru a făcut foarte bine că a lăsat complet la o parte chestiunea industriilor care trebuie să facă un subiect cu totul special. (1)“

Cu toate cererile formale ale d-lui Carp și răposatului Diamandy, că această lege trebuie întinsă spre a fi aplicată și lucrătorilor din fabrici, Parlamentul a limitat-o numai la meseriași propriu ziși, așa cum fusese concepută. Parlamentul român respingând propunerile d-lor Carp și Diamandy, a dat dovadă că eră strein de curentul generos din Europa Occidentală unde ideia de protecțiune a mun-

1) Vezi debaterile Camerei pe 1902 (discursul raportului).

cei căpătase de mult timp ființă și se cristalizase în legi cu caracter social. Raportorul, d-l C. I. Brătianu, în discursul său, dă ca motiv faptul că lucrătorii sunt în mare parte străini și că românii ar profita prea puțin. Motivul nu era serios de oarece ocrotirea muncii este legată de persoana lucrătorului iar nu de naționalitatea lui. Iată dar că această lege nu se ocupă de munca lucrătorului din fabrici. Dar chiar pentru meseriași, dispozițiile de protecțiune sunt cu totul incomplete. Astfel în privința vârstei, elevii cari nu au împlinit 14 ani nu pot fi obligați să lucreze mai mult de 10 ore pe zi, și cei în vârstă de 14—16 ani nu pot fi obligați să lucreze mai mult de 12 ore. Din acest timp de lucru trebuie să li se dea dimineața și după amiazi *un repaos de o jumătate de oră* și la amiazi *un repaos de o oră*. Lucrul de noapte este interzis copiilor de 16 ani. Munca trebuie să fie într'o măsură potrivită cu puterea fizică a ucenicului. Comparând aceste dispozițiuni cu cele din regulamentul din 1894, vedem imediat diferența și posibilitatea de a se eluda măsurile de protecțiune a copiilor.

Această lege mai prevede: 2) *Inițiințarea unei Camere de comerț și industrie*, care va avea să vegheze asupra intereselor meseriașilor ca organ superior.

3. Creiarea unei jurisdicții profesionale: *comisia de arbitri*, cu caracter obligator-facultativ care va căuta să împace și în urmă să judece toate neînțelegerile dintr patron și lucrător.

Celelalte dispoziții le-am analizat în primul capitol. Comparându-le cu ceeace am

arătat că trebuie să coprindă o lege asupra muncii, vedem cât e de departe de adevăratele cerinți ale unei asemenea legi.

V

PERIOADA DE CONSOLIDARE A MUNCEI
NAȚIONALE

(1904 la zi)

Prin votarea tarifului vamal, din 1904, o nouă eră se deschide pentru munca națională. Nouile convenții având la bază taxele protectoare din tarif, dă posibilitatea muncii naționale să se desvolte. Ministrul de domenii Lahovary, prin Mesajul de deschidere a Corpurilor Legiuitoare, a anunțat împreună cu o întreagă serie de legi pentru activarea muncii naționale și una cu caracter social:

**LEGEA ASUPRA MUNCEI MINORILOR ȘI FEMEILOR
IN AȘEZĂMINTELE INDUSTRIALE ȘI EXPLOATĂRI MINIERE**

(1906)

Cu toată solemnitatea anunțării prin Mesajiu, a acestei legi cu caracterul eminent social, totuși ea se votează într'o atmosferă de indiferență sinonimă cu inconștiența. La Cameră n'a fost nici o discuție, deși a fost reînțoarsă odată, iar la Senat, s'a făcut câteva obiecțiuni mai mult de ordin sanitar. Oarecare discuție s'a făcut asupra ei cu ocazia răspunsului la Meșaj.

Am arătat mai sus, — ironia d-lui Orleanu, — bogatul legiuitor dela 1909 la adresa acestei legi.

Vasile Lascăr o respingeă pe motiv că e inutilă față de legea meseriilor din 1902,—

ceeace eră inexact, — căci legea din 1902 se aplică numai meseriaşilor propriu zişi, — iar nu şi lucrătorilor din fabrici.

Nici chiar raportorul nu preà eră convins de importanţa ei socială; iată acest raport:

„*Domnilor Deputați,*“

„Inceputul industrial ce l'a luat țara noastră a pus pe lucru brațele țării; în afară de bărbați, se întrebuințează copii și femei, — Este însă nevoie ca ținând seamă de experiența făcută de țările industriale, să împiedecăm relele, care pot veni asupra femeilor și copiilor familiilor sărace, care își găsesc pâinea de toate zilele în muncă cea grea industrială.

Nevoia de toate zilele în familiile sărace a făcut să intre în munca cea grea femei slăbite de puteri, copii prea tineri și pe care munca îi copleșește prea de timpuriu, făcând din ei ființe, cari își duc viața de azi pe mâine; ștorși de putere cad în lupta pentru trai. Atât din punct de vedere uman, cât și din punct de vedere al prezervării naționale, suntem datori ca să luăm din timp măsuri ca să se statornicească o lege asupra minorilor și a femeilor în stabilimentele industriale și exploatărei miniere“.

Acest raport dovedește cât de străini erau parlamentarii noștri de sufletul nou care preocupă Europa Occidentală, de mai bine de o jumătate de secol.

*Cum reglementează munca minorilor și femeilor
în fabrici?*

De la început trebuie să observăm că prin conținutul ei se
aseamănă cu legea franceză din 2 Noembrie 1902

Coprinde trei feluri de dispoziții cari se
pot grupă în trei categorii:

- 1) Condițiunile de primire în fabrici.
- 2) Condițiunile referitoare la felul mun-
cei și
- 3) Condițiuni referitoare la durata muncii.

1) *Condițiunile de primire:*

Pentru a fi primit la lucru minorul tre-
buie să aibă cel puțin 12 ani împlniți și să
fi terminat cursul primar sau să-l complec-
teze în urmă. Se pot face excepții dar nu-
mai cu autorizația Camerei de comerț și
industrie. E un pas înapoi față de legea me-
seriilor și regulamentul din 1894 care fixă
vârsta de admitere la 14 ani.

La intrarea în fabrică femeile mai mici
de 17 ani și băeți mai mici de 15 ani tre-
buie să aibă un *certificat medical* scris pe
libretul lui că lucrătorul este *sănătos și apt*
pentru lucrul la care vreă să se destine.

2) În privința felului muncii: Băeții mai
mici de 15 ani și femeile: mai mici de 17
ani nu pot fi întrebuințați la lucrări *perî-
culoase și insalubre*. Legea merge mult mai
departe și oprește pe minori de a lucra în
stabilimentele unde se confecționează scrieri
și picturi ce pot atinge moralitatea.

Lucrul de noapte este interzis băeților mai
mici de 15 ani și fetelor mai mici de 17 ani.
Se pot face și excepții însă în acest caz tre-
buie ca lucrul să se execute în două echipe
și numai până la 12 noaptea. Asupra aces-

tui punct legea conține amănunte foarte precise și caută să înlătore orice posibilitate de fraudă.

3) In privința DURATEI zilei de lucru de asemenea dispozițiile sunt categorice și transpiră aceeași dorință ca protecțiunea să fie reală iar nu numai pe hârtie: Copiii de ambele sexe cari au dela 12—15 ani dar mai puțin de 15 ani împliniți nu vor putea fi întrebuințați la lucru *mai mult de 8 ore pe zi*. Se va putea acorda 10 ore pentru copiii dela 13—15 ani, însă numai în industriile ce se vor indica prin regulament.

Femeile, oricare ar fi vârsta nu pot fi întrebuințate mai mult de 10 ore în timp de 24 ore, totuși se poate acorda pânăla 11 ore în acele industrii unde există o strânsă legătură între munca femeilor și unde munca unora ar atrage suspendarea muncii celorlalți. Această autorizație de prelungire se va da numai prin Decret Regal. Ziua de lucru a femeilor și a bărbaților de orice vârstă va trebui să fie întreruptă de cel puțin o oră în total, In orice caz femeile mai mici de 17 ani și copiii nu vor lucra mai mult de 6 ore incontinuu. Repaos: O zi întreagă pe săptămână femeilor la orice vârstă și copiilor mai mici de 15 ani.

De adulți nu se ocupă: pentru ei nu e nici o dispoziție în privința unui maxim de ore pe zi de lucru.

Femeile lehuze nu pot fi întrebuințate la lucru decât dacă a trecut cel puțin trei săptămâni dela facere. In luna care urmează facerei, femeile sunt considerate în concediu însă fără salariu, această ca să nu-și piardă

locul în stabilimentele unde a lucrat până la naștere.

4) Această lege mai conține dispozițiuni în privința contractului de muncă a minorilor și femeilor: convențiunile în numele elevilor se pot încheia *înscris* de reprezentanții lor legali.

5) *Regulamentele interioare* ale fabricii sunt recunoscute ca valabile și vor complectă regimul sub care se va execută munca, în caz de lipsă a unui angajament scris. Regulamentul pentru a fi valabil trebuie să fie vizat de primarul comunei și afișat.

După cum vedem în afară de mici excepții, această lege conține dispozițiuni bune pentru protecțiunea muncii minorilor și femeilor. Toate aceste bune dispoziții au rămas neaplicate din cauza lipsei aceluiaș serviciu special de control de care am vorbit mai sus.

Este exact că legea are sancțiuni foarte severe pentru orice abateri însă când controlul este lăsat ofițerilor de poliție judiciară, inginerilor de mine și guarzilor de cariere, desigur că controlul este iluzoriu.

Inspectorii industriali de cari vorbește art. 19, nu putea să controleze toate stabilimentele.

Dealtfel: In industria mare controlul se putea face mai ușor, In micile stabilimente, ateliere, etc., principiile ocrotitoare erau cu totul eludate. Nu numai că nu existau condițiuni igienice, dar copiii sub 15 ani erau istoviți printr'o muncă care dură dela 6 dimineata la 11 noaptea. Cazurile erau curente în atelierele de croitorie și cismărie.

Se impunea dar un control serios care să

vegheze la aplicarea frumoaselor principii din această lege. Această modificare se impune în interesul conservării rasei, deci dintr'un punct de vedere național.

În loc să se vină cu o modificare care să umple această lacună vom vedea că la 1911 legea meseriilor abrogă dispozițiile acestor legi.

Deocamdată trebuie să se rețină că nici după această lege minorii și femeile nu au fost protejați contra unei munci care le epuiză fizicul și nu le dă posibilitatea să-și cultive inteligența.

Și ce mari speranțe pusesse în ea bătrânul Ioan Lahovary *care vorbea de conștiința Universală și de principiile dictate de umanitate!*

ORGANELE DE CONTROL

Am văzut din studiul legilor anterioare cât de mult se simțea lipsa unor organe speciale de control cari prin cultura lor, prin competența tehnică și prin modul de recrutare să prezinte garanția că vor veghiă ca munca lucrătorilor din fabrici să fie ocrotită. Aceste organe n'au întârziat să apară. Ele au fost înființate prin legea din 5 Aprilie 1909 și prin alte legi speciale, după cum se va vedea mai jos.

CORPUL INSPECTORILOR INDUSTRIALI ȘI DE MESERII

Legea din 5 Aprilie 1909

1. Acest corp special de inspecții și control a fost creat prin legea prin care s'a înființat ministerul industriei și comerțului la

1909. Atribuțiunile lui sunt arătate în art. 4:

a) Corpul inspectorilor industriali este însărcinat cu inspectarea tuturor fabricilor și atelierelor.

b) Cu aplicarea legilor care le precizează.

c) Precum și cu întocmirea de rapoarte speciale privitoare la inspecțiunea fabricilor vizitate și

d) Cu întocmirea de rapoarte generale privitoare la categoriile de industrie și la îmbunătățirea lor.

Legea pentru încurajarea industriei naționale din 1912 este mai precisă în privința atribuțiunilor inspectorilor industriali. Astfel în art. 58, după ce repetă dreptul de inspecție și control asupra tuturor fabricilor cari se bucură de avantajele încurajării industriei, întinde acest drept și în vederea aplicării următoarelor legi:

2. Legea măsurilor de siguranță a cazanelor, etc.

3. Legea sanitară.

4. Legea relativă la munca minorilor și femeilor în fabrici numai în ceea ce privește dispozițiunile neabrogate din legea meseriilor și asigurărilor muncitorești.

Vom vedea oarecari anomalii la cari dă loc controlul la care se referă aceste trei legi.

Paralel s'a format tot prin această lege un alt corp de inspectori *speciali pentru meserii*, care este însărcinat cu:

a) Inspectarea atelierelor de meserii și industriei casnice.

b) Supravegherea tuturor legilor privitoare la meserii și industria casnică din țara întreagă.

c) Controlul gestiunilor financiare ale instituțiilor de meseriași.

d) Avizează la orice măsuri ar fi necesare dezvoltării meseriilor.

5. *Legea meseriilor și asigurărilor muncitorești* din 1911 menține aceste atribuțiuni și prin art. 206 formează un întreg serviciu numit Serviciul exterior, compus din:

a) Inspectori, ingineri mecanici, și ingineri de mine.

b) Inspectori medici.

c) Inspectori cu alte titluri decât cele de la punctele de mai sus.

d) Contabili.

e) Controlori.

Fată cu aceste importante atribuțiuni și cu valoarea elementelor din cari se recrutează corpul inspectorilor ministerului de industrie și ai Camerei de Meserii, putem afirma că azi avem acel organ special de control de care vorbeam mai sus.

Dacă adăugăm și atribuțiunile „Biroului regulamentării și poliției industriale”, precum și celelalte organe de control înființate prin legi speciale, putem afirma că protecțiunea muncii nu va mai fi numai pe hârtie, ci se va traduce în fapte. Păcat însă că aceste organe nu prea au ce aplică de oarece legea din 1906 este abrogată de legea meseriilor din 1911, care numai în patru articole se ocupă de ocrotirea muncii iar dispozițiile acestor articole sunt insuficiente.

E curios că legea pentru încurajarea industriei naționale din 1912 prin art. 58 vorbește de dispozițiunile neabrogate din legea din 1906, când această lege a fost abrogată în total prin art. 113 din legea meseriilor, care

declară categoric că legea din 1906, ca și legea din 1902, „sunt și rămân abrogate“.

Foarte mare atențiune dă inspecțiunei și controlului LEGEA MASURILOR DE SIGURANȚA PENTRU CAZANE, etc., despre care vom vorbi mai pe larg la locul respectiv.

După această lege, organele de inspecție și control, sunt:

a) Inspectorii industriali aparținând direcțiunei muncii.

b) Inginerii regionali și guarzii de mine pentru instalațiunile miniere.

c) Orice inginer al statului delegat anume pentru inspecție.

d) Asociațiuni anume formate de inginerii români.

e) Medicii comunali, de plasă, județ, etc.

f) Pe deasupra se institue „O comisiune centrală de control industrial“ compusă din 7 membrii, atât din persoanele de specialitate cât și din reprezentanți ai industriașilor români.

Această comisiune aveã menirea să judece orice contestări relative la măsurile de siguranță și igienă. Modul de compunere al membrilor acestei comisiuni era o garanție puternică că abuzuri nu se vor face și că controlul va fi eficace.

O ANOMALIE :

La câteva luni numai se votează legea sanitară din 1910 care fără să ție cont de comisiunea de control industrial instituie și ea „un Consiliu mixt de igienă industrială“ cu aceeaș competență ca și comisiunea din

legea cazanelor. Iată dar două organe cu aceeași atribuțiune pentru același lucru și care pot cădea în conflict. Ambele ar fi produs o adevărată încurcătură în fața justiției când actele lor ar fi venit în discuțiune.

Ceeace vrem să se reție est faptul extraordinar de curios că același parlament și numai la câteva luni ignorează ceeace votase înainte în legea măsurilor de siguranță pentru cazane, și instituie prin legea sanitară o nouă comisiune fără să pomenească nimic de comisiunea anterioară căruia trebuiau să îi fixeze atribuțiunile. Dar nu numai atât, căci mai bine să fie două organe de control decât nici unul. Inșă până la 1913 consiliul mixt de igienă industrială nici nu a fost înființat, deoarece regulamentul care trebuia să arate modul de alcătuire nu s'a elaborat. Consiliul a fost înființat tocmai prin legea din 1913 care modifică legea sanitară din 1910 și care în art. 6 arată modul cum are să se compună „Consiliul de igienă industrială“ care acum numai este consiliul „mixt“ ci simplu Consiliul de igienă industrială.

Noroc că legea din 1911 pentru încurajarea industriei naționale, prin art. 23 a desființat comisiunea de control industrial „ale cărei atribuțiuni trec asupra comisiunei industriale“ create prin noua lege. Inșă nici legea din 1911 nu pomenește nimic de consiliul de igienă industrială. Si deci rămân iarăș două organe ale căror atribuțiuni se întâlnesc pe terenul igienei industriale. E o anomalie care trebuie lămurită. Comisiunea industrială să se ocupe cu măsurile și contestările referitoare la partea tehnică,

iar consiliul de igienă industrială cu măsurile cari privesc igiena industrială pe baza legilor și regulamentelor sanitare.

CURENTUL DE REFORME SOCIALE DIN 1909

Anul 1909 trebuie reținut ca o dată foarte importantă în legislațiunea muncii a țării românești. Se pare că curentul generos din Europa s'a impus și în țara noastră, „agitată” la această dată de mișcările muncitorești foarte frecvente și foarte energice, — ceea ce a adus pe conducătorii mișcării sindicaliste în fața justiției și condamnați.

Această mișcare muncitorească a mai fost determinată și de exemplul dat cu legislația intervenționistă agricolă din 1907: Muncitorii industriali cereau și ei o legislație de protecțiune după cum se dăduse și muncitorilor agricoli, bineînțeles fiecare cu caracterele sale specifice. Cei 35.708 lucrători întreprinși în industria mare mecanică și cei 127.841 meseriași arătați de registrele corporațiilor, — în total 163.549 muncitori cu bratele (1) — cereau reforme sociale cari să le asigure un trai mai bun, mai omenesc.

La 1909 în capul ministerului de industrie se găsea d-l Orleanu. Judecându-l după activitatea economică desfășurată ca ministru al industriei și comerțului, după scrierile sale economice, după vederile sale în privința rolului important al capitalurilor naționale (2)

1. Vezi statistica d-l Torocanu menționată în expunerea de materie a legii meseriilor din 1912. Din cei 127.841, meseriași arătați în registrele corporațiilor, aproape 35.000 erau ocupați în industria mare și încurajați și de stat.

putem să-l socotim ca un economist de valoare.

El și-a propus să doteze țara cu o legislație muncitorească exact ca cu aceea a țărilor din Occident. În acest scop a alcătuit o serie de legi care fiecare din ele rezolvă una din nevoile simțite ale muncitorimei.

Astfel:

CONTRACTUL DE MUNCĂ

1909

D-l Orleanu a alcătuit primul proiect al contractului de muncă în care se rezolvă tot ce trebuie să cuprindă o legislație asupra muncii, după domnia-sa. Proiectul cuprindea tot ce până în timpul acela agitase masele uvriere din Occident.

Astfel:

a) Reglementă munca din punctul de vedere al siguranței și higienei, nu numai pentru minori și femei, dar chiar pentru *adulți*. Eră mai larg decât toate legile precedente și asupra acestui punct constituie o inovație față de trecut.

b) Luă măsuri pentru *apărarea salariului* muncitorului atât în contra patronilor, a creditorilor, cât și contra reprezentanților legali ai incapabililor.

c) Reglementă dreptul de grevă într'un mod cu totul special.

d) Recunoște valabilitatea reglementelor de ateliere pe care le reglementă forma și caracterul lor de obligativitate.

e) Inițiază „Consiliile industriei și muncii“.

2) Vezi Discursul său în debaterile parlamentare în 1904.

- f) Inițiază „Birouri de plasare“.
- g) Inițiază „Case de asigurare contra boalei și accidentelor“, etc. și
- h) Pune la dispoziție muncitorilor și patronilor o *jurisdicție profesională* rapidă și cu garanții de bună judecată, etc., etc., etc.

DREPTUL DE ASOCIAȚIE

În definitiv, toate punctele de reformă arătate de domnia-sa că ar trebui să le cuprindă o lege asupra muncii și care au fost analizate de noi în „Programul Muncitorului“ se găseau rezolvate în contractul de muncă al d-lui Orleanu.

Lipsea numai „Contractul colectiv“ pe care d-l Orleanu refuză să-l recunoască și iată cum justifică acest refuz:

— „Nu am admis teoria contractului colectiv pentru că nu recunosc nimănui în legislațiunea noastră dreptul de a abdica la libertatea lui în numele unei colectivități, care ar fi însărcinată să vorbească în numele lui și să-i angajeze munca așa cum acea colectivitate ar înțelege“.

Această motivare e prea slabă și nu poate stă în picioare. Contractul colectiv e menit să rezolve pe cale pacifică neînțelegerile dintre muncitori și acest bun rezultat îl recunoaște chiar d-l Orleanu „alcătuirea contractului colectiv încredințată în mâini serioase ar face mult pentru pacea socială“.

Altceva însă a determinat pe d-l Orleanu să respingă contractul colectiv. D-sa plecând dela convingerea că tendințele muncitorilor noștri sunt anarhice și îndreptate contra patriei a crezut că unor elemente turbulente

nu trebuie să le dăm o armă în plus, — adică marea forță pe care o dă muncitorimei contractul colectiv.

Și pentru că nu se poate concepe contract colectiv fără o asociațiune profesională care să vorbească în numele muncitorimei, el refuză chiar recunoașterea asociațiunilor muncitorești cu caracter de persoană morală. „Noi nu putem recunoaște acest drept asociațiunilor de oarece programul lor tinde nici mai mult nici mai puțin la nimicirea patriei“. Iată considerațiunile intime care au condus pe d-l Orleanu să nege rolul social al contractului colectiv și al asociației profesionale.

Profundă eroare când se confundă acțiunea câtorva turbulenți cu marea masă a muncitorimei.

Pentru a i se da dreptul la viață trebuie să i se recunoască dreptul de asociație care este pârgă de ridicare a muncitorimei. D-l Orleanu contestând puterea asociațiunii comite a doua mare greșală după respingerea contractului colectiv, care acum figurează în programul partidului liberal.

Nu este permis unui distins economist ca d-sa să tăgăduiască principiile elementare din cauză că activitatea sindicatelor noastre nu inspiră încredere. Pentru astfel de acțiuni chiar „anarchiste“ dacă ar fi există remediu: măsurile de represiune, — iar nu să se refuze dreptul natural de asociație, chiar când este vorba de muncitorii statului, după cum vom vedea că a recunoscut Parlamentul Francez. Plecând dela această falsă premisă, d-sa a alcătuit:

Legea asupra asociațiilor din 20 Decembrie 1909

Două dispoziții esențiale cuprinde această lege:

1) *Interzice* funcționarilor și meseriașilor și oricărui salariat al statului să se organizeze în asociații cu caracter profesional *fără autorizația ministerului de care depinde!*

2) *Interzice dreptul de grevă* salariaților statului pe care îl consideră delict. Pentru lucrătorii cari nu sunt salariați ai statului greva constituie un delict numai când se exercită prin acte de violență.

Prima parte a acestei legi trebuie să dispară. Într-o legislație democratică nu trebuie să existe o asemenea prohibițiune anti-socială. A subordona dreptul de asociație profesională autorizării prealabile a Ministerului de care depinde, adică al guvernului, este a desființa însuși dreptul de asociație.

În adevăr, când pentru instituirea unei asociații cu caracter profesional se impune ca „în prealabil” să se obțină autorizarea Ministerului de care depind funcționarii, înseamnă că dreptul de asociație care este un drept natural al omului rămâne numai la bunul plac al puterii executive care, poate să dea sau să nu dea această autorizație. Ceeace este și mai grav, este că ministerul respectiv *nu e obligat să justifice refuzul* deoarece legea nu îngrădește cu nimic arbitrariul ministrului.

Acest mod de a legifera duce chiar la abuzuri și desordini deoarece un guvern poate acorda azi o autorizație pe care un alt guvern ar retrace-o mâine, nerecunoscând a-

sociațiunea și obligând pe salariați să se retragă din ea.

Această dispoziție se explică numai prin evenimentele care au precedat alcătuirea acestei legi: Panica produsă de atentatul lui Jelea care s'a dovedit a fi un iresponsabil, a provocat măsuri de represiune și prima măsură a fost legea de față.

DREPTUL DE GREVĂ

A doua dispoziție a reglementării dreptului de grevă prin interzicerea lui funcționarilor și oricăror salariați ai statului, deși foarte aspră prin sancțiunile care le prevede totuși se impune în interesul superior al statului.

Când servicii de utilitate generală care interesează mecanismul superior al statului sunt încredințate unor salariați publici, se poate să le recunoaștem dreptul ca la un moment dat să se pună în grevă și să întrerupă viața națională?

Așa pusă chestiunea n'avem decât un răspuns: Nu, nu se pot pune în grevă.

Dar una este greva și alta recunoașterea dreptului de asociațiune profesională. Ca să evidențiem și mai bine că sânt două chestiuni distincte, ne vom referi la discuțiunile din Franța, unde chestiunea a făcut mare șgomot cu ocazia celor două mari greve:

1) A funcționarilor telegrafo-poștali (Martie 1909).

2) A personalului dela C. F. (acelaș an).

Camera franceză luând în discuție greva funcționarilor poștali, după lungi desbateri, separă chestiunea în două:

A recunoscut că nu li se poate ridica dreptul de a se sindicaliza însă le refuză net dreptul de a se pune în grevă. „La Chambre résolue a donner aux fonctionnaires un statut legal,—*excluant formellement le droit de grève,— passe à l'ordre du jour* (1909“.)

Camera franceză a pus dar principiul că dreptul de a se pune în grevă este interzis oricărui funcționar al statului și a invitat guvernul să ia toate măsurile pe care le crede necesare ca funcționarii săi să respecte angajamentele cari le-au luat față de națiunea întreagă. Cu această ocazie marele Jaurès a emis o frumoasă teorie a „concepției sindicaliste a statului modern“, care însă a căzut prin ordinea de zi a Camerei franceze.

Cea de a doua grevă a personalului căilor ferate, a stârnit și mai vii discuțiuni și a ajuns de a împărțit Parlamentul în două grupe:

Unul având în frunte guvernul *Briand*, care tăgăduia dreptul la grevă nu numai funcționarilor, dar oricărui salariat al statului și al doilea grup în frunte cu Ministrul Lucrărilor publice, *M. Millerand*, care era pentru o soluție transacțională și anume: În principiu dreptul de grevă fiind un corolar al dreptului de asociațiune nu poate fi tăgăduit nimănui, nici chiar funcționarilor publici. Însă având în vedere răul incalculabil ce s'ar putea produce prin greva acelor cari au în mână mersul serviciilor publice și al vieții naționale să căutăm — zicea Millerand — să evităm greva cu consecințele ei dezastroase „*printr'o organizație preventivă și obligatorie de conciliare și arbitraj*“.

Camera a adoptat părerea lui Briand, iar Millerand a căzut pe această chestie.

Cu toate acestea proiectul Briand deși aprobat prin ordinea de zi, n'a căpătat putere de lege.

Tot asupra acestei importante chestiuni, care ne interesează de aproape, de oarece muncitorimea noastră numește legea din 1909 drept „lege scelerată“, redăm și părerea președintelui Republicii Franceze, d-l Poincaré, — într'un discurs pronunțat la Poitiers, — la „Alliance Rép. Democr.“ — 30 Noembrie 1910. „Pourquoi tant parler des libertés syndicales? *Ce ne sont pas elles qui ont été mise en cause par la grève des cheminots. Depuis 1894 les ouvriers des chemins de fer ont obtenu, — en fait, — d'une vote de la Chambre l'exercice d'un droit que personne ne songe a leur retirer. C'est bien. Mais ce droit de s'associer pour étudier et défendre leurs intérêts corporatif a-t-il pour corollaire forcé le droit d'intrrompre un grand service public et de paralyser la vie nationale? Voilà ce qu'une loi précise devrait dire, — par oui ou par non?*

Față de cele de mai sus, credem că legea din 1909 dacă este gardianul intereselor superioare ale statului când refuză dreptul de grevă, păcătuște când subordonează dreptul de asociație profesională funcționarilor și oricăror salariați ai statului, unei autorizări prealabile. Să nu ni se obiecteze (că asociațiunea profesională duce cu siguranță la grevă. Sunt două noțiuni cu totul distincte. Și când una este pedepsită ca delict, nu văd pentru ce cealaltă ar fi desființată pe cale de ghisată.

COOPERATIVELE DE MESERIAȘI ȘI MUNCITORI ȘI CREDITUL MUNCITORESC

1909

Consecințe obligațiunei ce-și luase de a traduce în texte precise de lege tot ce trebuia să cuprindă o lege asupra muncii, — D-l Orleanu a făcut să voteze legea din 1909 pentru cooperativele de muncitori și meseriași care organizează creditul muncitoresc prin ajutorul societăților cooperative.

D-sa tinde ca prin „cooperatie“, să înființeze nu numai bănci populare dar să organizeze *consumul și producția, cumpărarea în comun a uneltelor și toate nevoile meseriașilor*. În acest scop acordă foloase societăților cooperative. Avantagiile acordate erau același ca ale Băncilor populare sătești pe urma cărora D-l Orleanu ar fi vrut să vadă mergând societățile cooperative de meseriași. Nă s'a putut. Avantagiile erau iluzorii și tot așa au rămas și sub imperiul legii meseriilor din 1911, care prin art 193, deși anunță organizarea creditului muncitoresc se referă tot la dispozițiunile legii din 1909 care nu prevedea nici un avantaj real pentru Societățile Cooperative.

Ar fi fost necesar să li se pună la dispoziție un capital global cu care să alimenteze cerințele bănești ale Băncilor de meseriași și a celorlalte cooperative, ceea ce legea nu prevedea. Greșeala s'a remediat tocmai la 1919 prin decretul Lege din 10 Februarie care a pus la dispoziția societăților Cooperative un capital de 10 milioane, — eventual de 20 milioane, — din care se alimentează creditul acestor societăți.

Toate coperativele formate înainte și după legea din 1908 erau lipsite de viață și se ocupau mai mult cu ajutorul mutual al membrilor. Legea meseriilor din 1911 nu le-a adus altă modificare de cât că a trecut controlul dela Cassa Centrală a Băncilor Populare la Cassa Centrală a meseriilor înființată prin această lege.

Este atât de importantă chestiunea creditului muncitoresc în cât o reformă în acest sens se impune cu toată urgența și un nou decret mai larg și mai oficial pentru muncitori decât cel din Februarie 1919 va fi bine venit.

În „Programul Muncitorului“ am dat câteva amănunte de cum este organizat creditul muncitoresc în alte țări.

LOCUIŢE PENTRU LUCRĂTORI

Legea pentru construirea de locuințe eftine și sănătoase din 1910

„De locuință este legată sănătatea omului. Tot cortegiul de nenorociri care duc la degenerarea și stârpirea rasei, este strâns legat de existența unei locuințe bine aerate și luminoase“.

Consecințe aceste trei credinți, D-l Orleanu prin această lege vine în ajutorul muncitorilor și a funcționarilor cu salariul până la 250 lei, cărora le dă posibilitatea să aibă locuințe eftine și sănătoase.

Cum ?

Acordând avantajii societăților și particularilor care ar dori să construiască locuințe sănătoase și eftine pentru meseriași și mici salariați.

S'a crezut că avantajile acordate de lege vor fi suficiente să tenteze pe capitaliști, — fie particulari fie societăți să se avânte în construirea unui sistem de locuințe care s'ar putea da cu chirie sau s'ar putea vinde meseriașilor sau funcționarilor până la 250 lei salariu.

Nu vedem nici o mișcare din partea capitaliștilor, ceea ce denotă că avantajile stipulate nu sunt de așa natură încât se execute pofta de câștig. S'a format numai o singură societate: *Societatea Comunală a Locuințelor Eftine*, care a dat rezultate satisfăcătoare, dar de care au beneficiat mai mult funcționarii.

Meseriași noștri nu prea au beneficiat de existența acestei societăți și nici administrația Societății nu și'a dat destulă silință să-i atragă. Ea a stat în rezervă față de nevoile meseriașilor.

Ar fi de dorit acum când consiliul de Administrație al acestei societăți a decis sporirea capitalului, social să se înființeze o *secțiune specială* pentru locuințele muncitorești care să caute să intereseze pe muncitorii cu mersul societății și să înțeleagă binefacerile ei. Această secțiune ar putea să convingă pe patronii de fabrici, — că în combinație cu ea să construiască în apropierea fabricii un sistem de locuințe eftine și sănătoase.

Până atunci chestiunea locuințelor muncitorești este încă deschisă. În „PROGRAMUL MUNCITORULUI“ am dat lămuriri mai precise. Rugăm a se consulta.

REPAOSUL DUMINICAL

Legea din 1910

„Chestiuni de sănătate și de cultură militază în folosul odihnei săptămânale. Având în vedere că chestiunea repaosului duminical are la bază interesul superior de a evita degenerarea rasei se impune oricărui legiuitor datoria să intervină spre a proteja pe muncitori în contra excesului de munca impus sau voluntar.

Această primordială datorie a obligat toate țările civilizate să voteze legi „Asupra odihnei săptămânale“.

Încă din 1897 s'a votat la noi o lege asupra repaosului Duminical. Ea stabilea însă repaosul numai pe jumătate zi, Duminicile dela orele 12 înainte și numai în zilele de sărbători repaosul era complet.

Nu era suficient.

La 1910, s'a modificat legea din 1897 în sensul că repaosul este *Duminical, integral și general* pentru toți adică beneficiază nu numai lucrătorii de industrie dar și salarizați din comerț ~~din comerț~~ care vor avea odihna o zi întreagă: Duminica (art 1).

Muncitorii agricoli și servitorii nu sunt supuși prescripțiunilor legii repaosului Duminical, ei rămân sub imperiul legilor lor speciale.

Pentru ca să nu eludeze principiul s'a hotărât ca toate stabilimentele vor fi închise în zilele de Duminici și sărbători.

Sunt însă și excepțiuni, dietate de *nevoile sociale* și de unele *obiceiuri locale*.

Legea enumără 5 excepțiuni:

1) Pentru stabilimentele din târguri iarma-

roace, oboeare etc în legătură cu nevoile populației rurale (art 3)

2. Stabilimentele comerciale și industriale de interes general și care sunt anume enumerate în art 4.

3. Pentru executarea lucrărilor urgente în vederea organizării măsurilor de salvare pe uscat și pe apă și a altora indicate în art 6.

5. Pentru stabilimentele comerciale din stațiunile balenare și climaterice.

In orice caz lucrătorul sau impiegatul trebuie să aibă 24 ore pe săptămână de repaos

Aceasta este în esență principiul legii.

Deziderat: se impune ca să se întindă aplicarea repaosului Duminical la toți salariați, — cu oare care excepții, — însă aceste excepții să fie reduse numai la cazuri imposibile de înlăturat căci altfel excepția devine regulă cum se întâmplă sub actuala lege pentru stabilimentele cu caracter social. Mișcările muncitorești și ale funcționarilor comerciali pentru repaosul duminical complet dovedesc în deajuns insuficiența legii. Se impune mai ales un control serios în vederea respectării odihnei săptămânale.

**LEGEA MĂSURILOR DE SIGURANȚĂ PENFRU CAZANE,
MAȘINI, ETC., PRECUM ȘI LA MĂSURILE HIGIENICE DIN
STABILIMENTELE INDUSTRIALE**

1910

Industria luând mare avânt s'a simțit nevoia unei legi cu caracter de specialitate care să pună la adăpost viața lucrătorilor atât din punct de vedere al evitărei accidentelor cât și din punct de vedere al igienei industriale. La 1910 ș'a votat legea pentru luarea de mă-

suri de siguranță contra exploziei cazanelor, etc.

În fine, iată o lege care în expunerea de motive recunoaște existența unui curent de constantă preocupare a igienei muncitorilor și care *condamnă disprețul pentru muncitor ca om*, care a dăinuit până atunci.

Tot în expunerea de motive găsim o prețioasă mărturisire: În urma anchetelor făcute în diferite stabilimente industriale s'a constatat că atât măsurile de siguranță cât și cele de igienă lasă mult de dorit. Iată dar constatarea oficială că protecțiunea muncii a lipsit în țara noastră.

Cuprinsul legii:

1) Legea de față și mai cu seamă regulamentul ei prescrie măsurile de siguranță ce trebuiesc luate pentru cazane, mașini, instalațiuni mecanice și electrice și măsuri igienice. Măsurile fiind mai mult de ordin tehnic nu intrăm în analiza lor.

2) Măsuri igienice: Legea nu spune nimic asupra lor, — se referă la regulament, — iar regulamentul este foarte complet, dar numai în privința măsurilor de ordin tehnic. El se ocupă foarte puțin de igiena industrială în general.

3) De remarcat în această lege este seriozitatea cu care tinde a se supraveghea și controla măsurile de ordin tehnic și cele igienice: Inspecții la instalarea cazanului, inspecții la începerea funcționării și în urmă inspecții și control permanent în tot timpul funcționării nu numai de inspectori industriali, dar și de alte organe cu caracter de specialitate.

Am dat lămuriri mai precise asupra contro-

lului și supravegherei prevăzut de această lege când am vorbit de corpul inspectorilor industriali la care trimitem.

LEGEA SANITARĂ DIN 1910 CU MODIFICĂRILE DIN 1913

Această lege completează dispozițiunile de igienă industrială din legea sanitară din 1885 și din regulamentul industriilor însalubre din 1894.

Astfel pe lângă măsurile de igienă publică care aproape singure formau obiectul legii din 1885, — această lege prevede elaborarea unui al doilea regulament care se va alcătui de comun acord cu Ministerul industriei și care va putea preciza și amănunți condițiunile igienice și sanitare pe care trebuie să le îndeplinească *așezămintele industriale ca și locuințele lucrătorilor*.

Aceste condițiuni tindeau la: *cubajul săliilor*, la *ventilarea și luminarea lor*; la *înlăturarea* substanțelor toxice, etc., de asemenea se ocupă și de *soliditatea* construcției spre a garanta siguranța și preveni accidentele.

Legea sanitară mai prevede obligațiunea fiecărui stabiliment industrial cu cel puțin 25 lucrători, — să aibă un medic angajat permanent, — dispensarii pentru consultațiuni, etc. Multe din aceste dispozițiuni sunt abrogate de legea asigurărilor muncitorești din 1912, — care asupra acestui punct e completă (Casa de asigurare contra boalei).

INVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL

Legea din 29 August 1901

Instrucția, și mai ales cea tehnică, nu poate decât să profite lucrătorilor și meseriașilor în genere. Numai școala profesională formează capacitatea tehnică a lucrătorului, adică îi dă o pregătire de meșteșug.

Acest adevăr este atât de elementar încât nici o lege a meseriilor și nici chiar legile pentru încurajarea industriei naționale nu sunt lipsite de obligațiunea pentru fabricant sau patron, de a înființa școli pentru instrucția și învățătura meșteșugului ucenicilor și chiar a celorlalți lucrători.

Proiectul *Carp* și *Filipescu* aveau texte precise pentru „înființarea de școale-ateliere“.

Legea industriei naționale din 1887, în art. 7, hotărăște că printr'o lege specială se va acorda o subvenție așezământului industrial care va voi să înființeze o școală practică pentru formarea lucrătorilor în diferite fabricațiuni. Eroarea acestei legi provine din faptul că are naivitatea să creadă că străinii vor căuta să înființeze școli pentru a învăța meșteșugul pe români. N'avem nici o statistică să ne arate câte școli s'au înființat. De aceea obligațiunea acestei legi n'a dat nici un rezultat.

Mai norocoasă a fost legea minelor, care prin regulamentele sale din 1906 și 1910 a hotărât înființarea unei școli de *maestri sondori* ale cărui rezultate sunt vizibile. Acestei școli se datorește faptul că personalul românesc din industria petrolului reprezintă peste 80 la sută față de străini.

O asemenea dispoziție nu lipsește nici din

Legea meseriilor din 1902 care în art 5 obligă corporațiile să înființeze sau să subvenționeze școli speciale.

Legea meseriilor și asigurărilor muncitorești din 1912, în art 82, pune îndatorirea corporației să înființeze sau să ajute bănește a se înființa școli de ucenice pe bresle și de calfe, după programele aprobate de Cassa Centrală. Nici aci nu prea vedem rezultatul.

O lege specială însă asupra învățământului profesional este cea din 1901. Ea se ocupă de învățământul agricol, industrial, comercial.

În privința învățământului meseriilor această lege prevede înființarea: a) Școli elementare, b) școli inferioare c) școli superioare de meserii.

1) Școlile elementare de meserii au de scop de a forma meseriașii pentru industriile de tot felul și în special pentru industria mică, care se poate exercita în casă sau în ateliere și cu un utilaj cât mai efin și mai simplu.

2. Școlile inferioare de meserii au de scop învățarea de diverse meserii cu scopul exercitărei lor în mod industrial.

3. Școlile superioare de meserii vor servi pentru învățarea meseriilor care reclamă cunoștințe teoretice mai înaintate.

Toate școlile de meserii azi existente și care au dat rezultate satisfăcătoare sunt organizate pe baza prescripțiunilor din legea din 1900, opera marelui organizator Spiru Haret.

Suferim prea mult de lipsa unui învățământ cu caracter profesional. Se impune ca un imperativ categoric reforma învățământului în sensul unei cât mai mari dezvoltări a învățământului tehnic profesional căruia

trebuie să-i dăm o deosebită atenție pentru că numai astfel vom putea forma lucrători de specialitate fără de care nu se poate concepe o industrie națională.

Naționalizarea unei industrii este strâns legată de existența învățământului profesional. Exemplul pe care îl avem dela celelalte țări cu un bogat trecut industrial ar trebui să ne arate drumul în această direcție.

Se impune să creiem mai multe școli industriale după ultimele cerinți moderne, după exemplul Germaniei, Italiei, Angliei, Americii, etc., unde școlile politehnice superioare, — au revoluționat învățământul tehnic profesional.

Inițierea Academiei de înalte studii comerciale și industriale a fost un pas bun în această direcție, și a corespuns unei necesități.

Pasul trebuie urmat și complectat.

LEGEA PENTRU ASIGURAREA MESERIILOR, CREDITULUI ȘI ASIGURĂRILOR MUNCITOREȘTI DIN 1912

Autorul ei, — D-nul Nenitescu a venit cu aceleși bune intenții ca și predecesorul ei D-l Orleanu de a legiferă; problema industrială și problema muncitorească. A fost mai norocos ca D-l Orleanu, pentru că ambele sale proiecte au devenit legi care guvernează azi interesele industriale și muncitorești:

1). Legea de încurajare a industriei naționale din 1911 pentru apărarea industriei naționale și

2). Legea meseriilor și asigurărilor muncitorești pentru meseriași și lucrători din fabrici.

Dacă în materia încurajării a avut mâna fericită, legiferând complet și eficace pentru apărarea industriei naționale nu tot astfel se presintă D-l Nenițescu în direcția reformelor sociale, — cu o singură mare excepție asigurările muncitorești.

În această materie are multe lipsuri cu atât mai mult nejustificate cu cât avea înaintea sa proiectul contractului de muncă al d-lui Orleanu care coprindea aproape tot ce trebuia să coprindă o lege asupra muncii.

De ce n'a ținut seamă de bunele dispoziții ale acestui proiect? De ce face abstracție de rezultatele la care ajunsese problema muncii în Europa Occidentală?

Cum se poate să-l lase indiferent cei 174.544 muncitori, pe cari statistica sa îi arată ca existenți în meserii și industria mare?

Este evident că în Parlament a declarat că va veni cu o lege nouă în privința contractului de muncă, dar când te ocupi de ocrotirea muncii și abrogă expres legea din 1906, înlocuind-o numai cu cuprinsul a patru articole, credem că era de datoria legiuitorului din 1912 sau să rezolve întreagă această chestiune prin legea din 1912, așa cum s'a făcut cu asigurările sociale, sau cât mai neîntârziat să vină cu o lege asupra contractului de muncă pentru ca cei 74.924 salariați întrebuințați în industria mare și de stat și cei 95.630 meseriași, — să nu rămână fără nici o protecție pe câmpul atât de arid al muncii.

Acest procedeu dovedește nu numai o lăcună, dar o ușurință condannabilă. Nu se abrogă o lege până când nu ai gata proiectul cu care să o înlocuești.

Cuprinsul legii: Din punct de vedere social am spus că lipsește aproape tot ce trebuie să aibă o lege asupra muncii. În această materie d-l Nenițescu are însă următoarele bune dispoziții:

1) ASIGURARILE MUNCITOREȘTI: Cu această reformă socială ne putem socoti că suntem în rândurile țărilor civilizate. Este o reformă complectă, — și deși mai trebuie câteva mici modificări și adăogiri, — baza asigurărilor însă va rămâne pe principiile trase de legiuitorul din 1912. Legea dă o mare importanță chestiunii asigurărilor pe care le rezolvă până în cele mai mici amănunte. Această minuțioasă legiferare credem că constituie motivul pentru care s'a neglijat celelalte reforme cu caracter social.

Economia legii este următoarea:

Principiul dominant la cele trei feluri de asigurări este *obligativitatea*: Toți meseriașii, indiferent de naționalitate și sex, prin simplul fapt că exercită o meserie, sunt asigurați asigurat obligatoriu. Principiul asigurărilor facultative a fost respins și cu drept cuvânt, deoarece *lipsa de prevedere e inerentă speței omenești*.

O inovație fericită este admiterea *teoriei riscului profesional*: Riscul fiind inerent industriei, nu mai poate fi chestiunea de partea cui e vina, adică cine e în culpă, sau cine trebuie să răspundă în caz de accident. Asociația patronală suportă toate riscurile accidentelor de muncă.

Sunt trei feluri de asigurări:

1) *Asigurări contra boalei* și pentru cheltuielile de înmormântare. Acestea cad în sarcina lucrătorilor.

2) *Asigurări contra accidentelor muncii* care sunt puse numai în sarcina patronilor.

3) *Asigurări în caz de invaliditate și bătrânețe* care se suportă de cei trei factori: patroni, lucrători și Stat.

Cine dorește să cunoască amănunțele de aplicare și mecanismul asigurării, poate consulta comentariile făcute de noi în „Revista cursurilor Academiei”, la materia respectivă.

II. OCROTIREA MUNCEI: Toate principiile sunt cuprinse în 4 articole: 22, 36, 37 și 38 din lege.

Ele sunt referitoare la *vârsta* de admitere, la *durata* muncii și *felul* muncii.

Vârsta de admitere e fixată la 11 ani, ceea ce este un regres față de legislația din trecut, unde se cerea 14 ani după legea din 1902 și 12 ani după legea din 1906.

Dela vârsta de 11—15 ani, nimeni nu poate fi îndatorat să lucreze în fabrici, întreprinderi industriale și ateliere mai mult de 8 ore pe zi, — iar dela 15—18 ani peste 10 ore. Și aceste dispoziții constituiesc un pas înapoi față de legea din 1906, care fixa la 6 ore munca zilnică a copiilor.

Băieții cari au mai puțin de 15 ani și fetele care au mai puțin de 17 ani, nu pot fi întrebuințați la lucrări primejdioase vătămătoare sănătăței, sau nepotrivite cu puterile lor. Lista lucrărilor primejdioase se va stabili de Cassa Centrală în urma avizului consiliului mixt de igienă industrială.

De adulți nu vorbește nimic. Prin urmare regimul omului adult este tot codul civil și câteva legi pur muncitorești de cari ne-am ocupat.

Femeile însă nici dela 18 ani în sus, nu

vor fi îngăduite să muncească peste 11 ore. Se fac excepții pentru acele industrii unde munca femeilor este în strânsă legătură cu munca bărbaților și unde încetarea muncii unora ar atrage suspendarea muncii celorlalți.

Lucrul de noapte este interzis pentru ucenicii mai tineri de 15 ani și ucenicele mai tinere de 17 ani. Despre femei mai mari de 17 ani nu pomeneste nimic în privința lucrului de noapte, iarăși o stare de regres față de legea din 1906 care-l interzicea în mod absolut.

Acestea sunt singurele dispoziții în privința ocrotirii muncii. Credem că este inutil să mai insistăm că protecțiunea de mai sus este incompletă.

Unde sunt amănunțele de aplicare din legile anterioare?

Cum se exercită controlul ca să nu eludeze legea?

Nimic în această privință și doară practica trecutului trebuie să deștepte atenția legiuitorului că această în materie atât de importantă care interesează viața și sănătatea întregului element muncitoresc trebuie să fie mai complet și mai precis. Avem dar dreptate să spunem că astfel cum se presintă legea, cei 170.544 muncitori: 20.743 femei, 17.969 copii minori și 121.832 bărbați, sunt lipsiți de o protecție eficace.

III. PREVENIREA ACCIDENTELOR: O măsură socială bună este dispoziția din legea pentru încurajarea industriei naționale care pune obligație fabricanților care se bucură de foloasele legii să prevadă mașinile lor cu *aparate necesare* evitărei accidentelor.

Prevenirea accidentelor este una din cele mai importante materii în viața lucrătorilor.

A preveni răul este a cruță viața unui element de muncă și o sarcină mai puțin și pentru societate și pentru „Asociația patronală“.

Se impune ca această măsură să se generalizeze sub forma unui articol precis cu aplicațiune la toate stabilimentele industriale, iar nu numai la cele care se bucură de avantajile încurajărei.

Măsurile de prevenire din legea încurajărei se completează cu măsurile de igienă industrială din legea sanitară.

IV. COMISIUNEA DE JUDECATA: Legea mai prevede o comisiune de judecată care are obligația să caute mai întâi să împace părțile și în urmă să judece neînțelegerea dintre ei sub președinția magistratului sta-giar dela judecătoria respectivă.

Această comisiune de judecată a fost transformată la 1913 numai într'o *Comisie de împăcare*, adică ea nu va mai putea să judece și rolul ei va fi numai să încerce împăcarea între părți. Dacă nu reușește, pricina va merge la judecătoria respectivă care va judecă.

Comisia de împăcare se compune din membrii cari formează comitetul breslei.

Este un început de jurisdicție profesională însă e departe de caracterul pe care îl are în țările din Occident justiția profesională.

V. CREDITUL MUNCITORESC: Ne-am ocupat de el mai sus.

VI. ORGANIZAREA MESERHLOR: Mult mai complete dispoziții are legea din 1912 în privința meseriașilor. Asupra acestei ches-

tiuni continuăm studiul pe care l'am întrerupt la 1902.

Organizarea meseriilor este privită de legea din 1912 din punct de vedere *național*. Interesul național cere ca lucrătorii și meșteșugarii să capete pregătire și îndemănare la lucru și să-și desăvârșească cunoștințele profesionale pentru a ajunge la aceiași înălțime cu meseriașii străini.

Cum ajunge legiuitorul la soluția ce și-a propus?

A. Pentru a dezvoltă în meseriași sentimentul onoarei și demnității profesionale a creiat Breasla care, spre deosebire de corporația din legea d-lui Missir, se va compune *numai din meseriași de aceeași categorie*.

Interesele profesionale vor fi mai bine apărate când membrii cari compun asociația vor fi de aceeași meserie.

Totuși legea din 1912 *păstrează și corporația* din care face prima instanță a asigurărilor. În adevăr, asigurările bazate pe ideia de contribuție nu se pot dezvoltă decât într'un număr mare de membrii.

Ori corporația din legea d-lui Missir putuse să germineze această idee a ajutorului reciproc din cauză unui număr ridicat de membrii cotizatori.

Legiuitorul din 1912 a văzut că corporațiile din legea din 1902 sunt prea amestecate pentru apărarea intereselor profesionale și, prea puțin populate pentru ajutorul reciproc.

Deaceia legea din 1912 creiază bresla pentru apărarea intereselor profesionale și menține corporația pentru asigurări, căreia însă

și pune obligațiunea de a avea cel puțin 1000 de membrii.

Pentru a ajunge la acest număr mai multe bresle se pot uni și forma o corporație al cărei scop este:

1) De a servi meseriașului drept organ pentru satisfacerea nevoiei de asigurarea în contra primejdiilor vieții lui de meșteșugar.

2) Tot prin corporație se va întocmi și *birouri de plasare* al lucrătorilor, cari caută de lucru.

Bresla rămâne adevăratul organ al apărării intereselor profesionale ale meseriașului la ea se va adresa el de câte ori va fi în joc chestiuni relative la exercițiul meseriei sale.

Bresla se formează de *drept, obligatoriu*. În această privință legea din 1911 a reluat firul din proiectele Carp și Filipescu și s'a depărtat de sistemul legii din 1902, unde am văzut că formarea corporației era în același timp obligatorie-facultativă.

B. Legea din 1902 era inaplicabilă lucrătorilor din fabrici.

De asemenea industria casnică eră scoasă din regimul legii.

Legea din 1911 se aplică la toate categoriile de meseriași.

- a) Meseriași propriu ziși
- b) Meseriași din comunele rurale
- c) Lucrătorii din fabrici. Însă pentru că în fabrică sunt unii lucrători cari n'au nici o pregătire, al căror rol este foarte redus, servind mai mult drept anexă la mașinile din fabrici, pe aceștia legea din 1912 îi înscrie numai la corporație pentru ca prin numărul lor să mărească fondul asigurărilor

de care vor beneficia și ei. În breslă însă nu sunt primiți, pentru că bresla e organul de apărare al intereselor profesionale a meseriașilor, cari au oarecare pregătire de meșteșug (capacitate tehnică). Bresla e condusă de un comitet ales din „sânul său“.

C. Scopul principal al breslei este că, ucenicul, calfa și călfița să învețe meșteșugul.

În acest scop legea prevede examene și concursuri cu premiu între ucenici patronilor din aceeași breslă.

Trecerea ucenicului la gradul de călfiță și a calfelor la gradul de patron este îngrădită cu mari garanții, pentru ca să nu mai reînvie trecutul odios al vechilor corporații: Abuzurile, mita și hatârul sunt pedepsite foarte aspru.

Tot prin breslă se vor organiza:

a) *Cooperativele de desfacere* și b) *de producție* precum și c) *procurarea în comun a materiilor prime* necesare meșteșugului breslei.

D) Bresla și corporația sunt puse sub supravegherea directă a *Cassei Centrale a Meseriilor*, organ care va avea privigherea asupra tuturor intereselor meseriașilor.

Întreaga viață muncitorească este supusă autorității și controlului Cassei Centrale a Meseriilor. În mâna acestui organ superior se centralizează toată viața muncitorească.

Pentru a veni în ajutorul meseriașilor români, legea din 1911 dă oarecari avantagii.

a) Preferință la furniturile și întreprinderile publice.

b). Reduceri de 50 la sută pe C. F. R., atunci când călătorește în interesul muncii;

când meseriașii vor putea ocupa un vagon
reducerea e de 75 la sută.

Vedem dar, că din punctul de vedere al
organizării meseriilor, această lege se pre-
zintă bine, și cu un grad de perfecțiune față
de legea anterioară.

CONCLUZIUNI

Din istoricul de mai sus, se desprind următoarele
triste constatări:

1) **Dreptul de asociație** recunoscut de art. 27 din
constituție, ca un drept natural, este ca și desființat
prin legea din 1909, care îl subordonează, unei au-
torizări prealabile din partea Ministerului respectiv,
pentru salariații Statului.

Sindicatul muncitorești nu sunt recunoscute per-
soane morale.

În interesul ridicării muncitorimei din starea pre-
cară în care se găsesc se impune:

Recunoașterea sindicatelor libere și desființarea
„ostracismului” din legea din 1909.

2) **Contractul colectiv și camerele arbitrale** nu
există, pentru că nu se poate compara instituția „co-
misiei de împăcare”, din legea actuală a meseriilor,
— cu o jurisdicție profesională, — în sensul instituții-
lor similare din apus. E mai mult parodia unei jus-
țiții profesionale.

3) **Participarea la beneficii și minimum de sa-
lariu**, nu există. Nici chiar autoritățile publice, n-au
luat măsuri ca în caetele de sarcini ale adjudecărilor,
să impună anumite norme pentru asigurarea unui
minimum de salariu lucrătorilor întrebuițați la ase-
menea lucrări.

4) **Creditul muncitoresc** a căpătat puțină viață în

urma decretului, din Februarie 1919, însă capitalul de 20 milioane, nu e afectat numai pentru încurajarea societăților cooperative de meseriași, ci beneficiază de el, toate societățile cooperative de consum, în care intră toți orășeni fără distincție dacă sunt, sau nu meseriași. Și aci se impune o reformă, pentru organizarea unui credit special pentru muncitori.

5) **Locuințe eftine** pentru muncitori în felul celor din apus, nu sunt. Societatea comunală a locuințelor eftine, este departe de a fi rezolvat chestiunea locuințelor uvriere.

6) **Oficille muncel și consilille de industrie** nu există. Nici nu s'a conceput pentru țara noastră asemenea instituții care ar măguli și satisface organizațiile muncitorești, prin aceia că le-ar chema la o viață reală și ar fi de o utilitate practică în alcătuirea legilor și evitarea neînțelegerilor.

7) **Ocrotirea muncel**, mărginită numai la cele 4 articole din legea din 1912 lasă de dorit, — cu toate că s-au votat șease legi și un regulament pentru protecțiunea muncitorilor. Toate aceste legi au fost alcătuite atât de rău — încât nu numai că nu știa una de existența alteia, dar chiar când se cunoșteau, — se neutralizau între ele, abrogându-se expres sau tacit, — cu o inconștiență revoltătoare.

Așa că asistăm astăzi la tristul spectacol, că cei 174.544¹⁾ muncitori din care 74.924 salariați întrebuințați în industria mare și de Stat și cei 95.630 meseriași sunt cu totul lipsiți de protecție pe câmpul arid al muncel.

8) **Asigurările sociale** constituiesc singura reformă, cu care ne putem socoti în rândul țărilor civilizate.

1) Statistica din 1912, de oarece o alta mai recentă nu avem. Dela Casa meseriilor se comunică, — că statistica recentă a asiguraților s'a pierdut cu ocazia evacuării la Iași.

Se impune și aci oare-cari mici adăogiri și completări.

Se impune redactarea unui **cod al muncii**, care să cuprindă toate lipsurile semnalate mai sus, și toate reformele cu privire la *viața, munca și salariu* lucrătorului.

Se mai impune înfăptuirea a tot ceia ce am semnalat în *Programul Muncitorului* la care trimitem.

PROGRAMUL MUNCITORULUI *)

Cum trebuie să se rezolve problema muncitorească

de

D. R. IOANIȚESCU

Prof. la Academia de Comerț

Pentru ca muncitorii să-și dea seama, de cum ar trebui să se rezolve chestiunea muncitorească ne propunem să arătăm ce s'a făcut în această direcție, în celelalte țări și ce ar trebui să se facă la noi.

Bineînțeles, vom căuta numai să schițăm punctele de program, rămânând, ca mai târziu, să analizăm, fiecare reformă în parte, cu dezvoltările necesare când vom face un studiu mai amănunțit.

Rugăm însă pe toți, cari vor urmări punctele de program de mai jos, să observe cât de mult se aseamănă reformele votate din toate țările industriale. Aceleași puncte le găsim rezolvate aproape în același fel în toate țările cu foarte mici diferențe.

Această isbitoare asemănare, arată că chestiunea muncitorească este una și aceeași și nu putem să nu fim conștienți, de cum s'a rezolvat această chestiune la țările mai înaintate ca noi pe terenul industrial.

Începem dar să schițăm „Pro-

gramul muncitorului“ adică ce s'a făcut în celelalte țări, și ce trebuie să se facă și la noi.

Dreptul de asociație. — Sindicatele

1) Pentru stabilirea egalității, între cele două forțe neegale — patroni și lucrători — și pentru ca între ele să existe armonie, s'a căutat a se *desvolta spiritul de asociație*, care constituie parghia de ridicare a oricărei clase sociale și în deosebi a muncitorimei.

În acest sens, s'a recunoscut prin lege, *sindicatele de lucrători* cu caracter de persoană juridică. Cităm ca mai importante: Legea franceză din 1884 prin care s'a dat libertate sindicatelor muncitorești; Legea engleză din 1871 modificată în 1906 pentru recunoașterea „trades-uniunilor“; Legea sindicatelor belgiene din 1898 etc.

O asemenea lege lipsește la noi și punerea în program a recunoașterii sindicatelor ca organe de asociație a muncitorimei cu carac-

*) Acest studiu este concluzia istoricului legislațiunii muncii. Prima parte — adică adevăratul istoric al muncii — s'a publicat în șase numere în ziarul „Е-рочка“ și se vor scoate în broșură separată.

ter de persoana juridică cum e Franța, este bine venită.

Aci e locul să se ceară, tot ca un punct de program desființarea legii din 1909, votată de parlament cu ocazia atentatului comis de Jelea, și care sub motiv că reglementează dreptul de grevă; desființază pe cale deghizată dreptul de asociație înscris în art. 27 din constituție. Este o lege care trebuie să dispară și care a fost destul de vitregă cu clasele muncitorești, care au simțit destul de greu tirania ei. Înțelegem reglementarea grevei—mai ales la instituțiile de stat—dar respingem,— ca sub forma reglementării,— să se desființeze dreptul de asociație.

Oficiile muncii. — Consiliile de muncă și industrie

2) Pentru a asigura mijlocul ca lucrătorii să poată exprima dezi-deranțele lor și ca la o eventuală reformă să fie și ei consultați în ceea ce privește rezolvarea intereselor lor, pentru acest scop s'a creat aproape în toate țările civilizate, Belgia, Suedia, Statele Unite, Franța și chiar Austria așa zisele „OFICII ALE MUNCEI“ menite să culeagă date și să facă anchete pentru a informa guvernele asupra stării muncitorimei indicând și măsurile ce trebuiesc luate și pe de altă parte s'au creat „Consiliile muncii și industriei“ compuse din membrii ALEȘI de patron și lucrători cari trebuie să-și dea avizul ori de câte ori ar fi vorba de măsuri în interesul muncitorilor.

Asemenea instituții găsim în Belgia prin legea din 1892 care a înființat „Consiliul superior al muncii“, în Germania prin legea din 1908 s'a înființat „Consiliul

economic al Prusiei“ în Italia, „Consiliul superior al muncii“ din 1902 în Ungaria „Consiliul național de industrie din 1907, în Olanda „Camerile muncii“ din 1908, iar în Franța prin decretul dela 1906 s'a format chiar un *Minister al muncii* cu atribuția de mai sus.

La noi, o reformă în acest sens nu numai că constituie o inovație dar și este de o utilitate practică care ar măguli organizațiile muncitorești prin aceea că ar fi chemate la o viață reală. Atragem atenția că ministerul de industrie și Casa centrală a meseriilor în organizarea lor actuală au cu totul altă menire. În ultimul timp guvernul liberal ventilase ideea înființării, unui minister al muncii. De ce s'a renunțat la ei?

Ocrotirea muncii

3) Pretutindeni, s'a luat măsuri de „Ocrotirea muncii lucrătorilor“ având un îndoit scop:

a. Siguranța și igiena industrială.

b. Protecțiunea minorilor, femeilor și chiar a adulților.

În toate țările s'au luat măsuri pentru protecțiunea muncii minorilor și a femeilor. În discuțiune este numai chestiunea lucrului de noapte la femei unde există oarecare divergență. Totuși la noi protecțiunea copiilor și femeilor din fabrici am putea zice că nici nu există, de oarece cele trei articole din legea meseriilor sunt insuficiente, iar celelalte legi o rezolvă cu timiditate și cu totul incomplect. Asupra acestui punct este necesară o legislație cu reguli precise de ocrotirea muncii femeilor și minorilor în interesul conservării rasei.

Mai greu însă se prezintă chestiunea ocrotirii muncitorilor adulți.

Foarte puține sunt țările cari au generalizat măsurile de ocrotirea muncii dela minori și femei la adulți, deși este acelaș interes superior al țării.

Totuși e pe punctul de a se întocmi în toată lumea industrială limitarea zilei de lucru la 8 ore, cu repaos săptămânal complet și cu interzicerea lucrului pe noaptea, afară de fabricile cu foc continuu, unde munca de noaptea se execută alternativ și pe echipe.

E prea lungă lista legilor industriale străine,—cu privire la legiferarea muncii,—pentru a le putea enumera.

În Anglia, ziua de 8 ore, s'a și realizat, grație intervenției lui Lloyd George, care a declarat că muncitorul englez, trebuie să aibe ziua de 8 ore de lucru, în urma sacrificiilor de care a dat dovadă în războiul mondial și chiar însă și patronii au cerut fixarea orelor de lucru la 8.

De asemenea d-l Aragona, secretarul general al confederației muncii în Italia, a declarat ca zina 8 ore a fost primită,—în ziua de 12 Februarie,—de industriile mecanice și metalurgice și succesiv se va introduce și la industriile textile, chimice, arte grafice, etc.

Un program muncitoresc, nu poate să nu aibă înscris, aceste 3 desiderate, și oricine s'ar pronunța pentru înfăptuirea lor, va fi primit și îmbrățișat cu căldură de lumea muncitoare.

— Contractul colectiv. — Camere arbitrale. —

IV. Pentru rezolvarea în mod bun și echitabil a conflictelor profesionale și pentru a evita greva, care e tot atât de dezasastroasă prin efectele ei pentru pa-

tron ca și pentru lucrător, s'a admis următoarele două măsuri cari merg mână în mână și nu se pot despărți, completându-se una pe alta :

a) *Contractul colectiv*, adică înțelegerea pe care sindicatul lucrătorilor are dreptul să o încheie cu patronul în numele tuturor lucrătorilor prezenți și viitori, garantând executarea stipulațiunilor cu fondurile proprii ale sindicatelor ;

b) *Iniințarea de Camere de conciliațiune și arbitraj*, compuse jumătate din patroni și jumătate din lucrători cari au menirea să impace și în caz de nereușită să judece toate conflictele dintre patroni și lucrători.

Astfel avem în Franța „Conséils des Prud-hommes” și legea din 1892 asugra „comitetelor de conciliațiune” și „consiliilor de arbitraj”. În Germania există „tribunalele industriale” înființate în 1904. În Italia există „Probi-viri”. În Belgia „consiliile industriei și muncii” din 15 Mai 1910. În Olanda „Camerile arbitrale” din 1908, iar Statele-Unite la 1900, urmate de Geneva la 1906 și Australia la 1909 au înființat „Consilii oficiale de judecată și arbitraj” cu caracter de *obligativitate*.

Țara noastră este lipsită de o asemenea jurisdicție căci nu se poate compara parodia comisiei de arbitri din legea meserilor cu o instituție de jurisdicție profesională cu caracterul pe care îl are în celelalte țări.

Și în această direcție se poate inova admitând ca un punct de program : Contractul colectiv și iniințarea unor Consilii de conciliațiune și arbitraj cu caracter de obligativitate. Acest caracter de obligativitate în progra-

— 4 —

mul liberal, deși tendința tuturor legilor industriale se manifestă în acest sens. El chiar a și fost admis în trei țări: Australia, Noua Zeelandă și cantonul de Geneva. În special contractul colectiv trebuie să figureze și să fie reglementat deoarece nu numai că constituie cea mai înaltă fază pe scara evoluției contractului de muncă dar e de natură să aducă pacea socială prin evitarea grevei.

Creditul muncitoresc. Societăți cooperative de producțiune și consum.

Tot ca urmare a dezvoltării spiritului de asociație s'a organizat un *Credit muncitoresc*, practicat mai ales prin *Societățile cooperative de producțiune și consum*.

Isolat, — muncitorul singur n'are credit, — dacă n'are avere personală.

Strânși mai mulți la un loc, prin numărul lor mare și prin legătura de solidaritate care-i unește, oferă destulă garanție pentru stat, care le poate pune la dispoziție un capital, dela care se pot alimenta. Acesta este secretul dezvoltării societăților cooperative de credit, consum și producție, care au ușurat atât de mult situația muncitorului în streinătate.

Așa s'a procedat: În Germania unde creditul popular urban este organizat pe tipul „Schulze-Deitzsch“.

În 1908 existau un număr de 960 cooperative, care grupate în o federală centrală avansase membrilor lor mai mult de 4 miliarde franci într'un singur an.

În Italia creditul muncitoresc este organizat pe tipul „Luzzati“ și sunt 736 societăți cooperative cu 2 și jumătate miliarde capital.

În Franța societățile cooperative de credit urban, sunt organizate pe tipul «Băncii Populare Menton» și sunt grupate în o federală «Centre federatif de France». De remarcat că creditul urban estemult mai redus în Franța ca în celelalte țări.

La noi deși meseriașii aveau exemplul viu al Băncilor Populare sătești, totuși societățile cooperative de credit orășănesc s'au dezvoltat foarte puțin, — am putea zice deloc — de oarece toate cooperativele de credit dela orașe, sunt mai mult societăți de ajutor mutual.

Se impune ca un punct de program, crearea cât mai largă a Băncilor orășănești de meseriași bazate pe cooperatie.

Legea din 20 Decembrie 1909, și art. 193 din legea meseriilor, trebuiesc modificate în sensul, ca să li se dea avantajii reale, acestor fel de societăți, ceea ce până acum n'au avut. Constatăm cu destul regret. Aceste lipsuri au fost văzute în fine, de guvern, care a venit cu decretul-lege din 10 Februarie 1919 care organizează creditul orășănesc pe baze serioase și dă avantaje reale, societăților cooperatie, de credit, consumațiune și producțiune.

La dispoziția lor s'a pus suma de 20 milioane lei și pe deasupra un control serios, care se va exercita prin Casa Centrală a meseriilor. Nu ne îndoiim că d-l Gădei, d. Gusti și ceilalți conducători, care s'au dovedit a fi buni organizatori și partizani devotați ai cooperatiei, vor lua măsurile necesare pentru a stimula crearea a cât mai multor societăți cooperatie, de credit, consum și producțiune, care cu timpul sunt destinate să transforme procesul de producțiune economic, făcând din lucrător, proprietar.

Minimum de salariu. — Participarea la beneficii

O tendință generală care se manifestă în toate țările, dar pe care foarte puține au transformat-o în lege este admiterea unui minimum de salariu și participarea lucrătorilor la beneficiile întreprinderilor la cari concură cu munca lor.

Minimum de salariu este foarte greu de realizat. Numai în Australia, Noua Zeelanda, îl găsim aplicat cu caracter de generalitate.

În celelalte țări s'a admis în parte, și anume : la întreprinderile publice, adică la lucrările statului, județului, comunei, unde statul este parte contractantă și unde el poate să-și impue voința lui, fixând un minimum de salariu pentru lucrători angajați la aceste lucrări. Minimum de salariu este fixat prin caetul de sarcini. În Anglia s'a întins și la industria minieră însă rezultatele nu sunt tocmai multumitoare, ceea ce a făcut pe legiuitorul englez să dea preferință scării mobile a salariilor, adică ridicarea sau scoborârea salariului după cursul pieței, după cum se ridică sau scade prețul de vânzare al fabricatelor.

Având în vedere că toate partidele muncitorești din Occident au înscris în programul lor minimum de salariu, se poate înscrise și în programul muncitorilor din România, numai la lucrările stabilimentelor publice, așa cum s'a arătat mai sus.

Participarea la beneficii

Această relormă agită lumea muncitorească de aproape un secol. Pentru rezolvirea ei s'a convocat două congrese internaționale. unul la 1889 în Palatul Trocadero și () la Paris.

În parte ea se găsește de mult realizată prin bună voința unor patroni, cari din propria lor inițiativă, au cointeresat pe lucrătorii lor, la beneficiile întreprinderilor, unde sunt angajați și unde concură cu munca lor.

Mult timp desbătută și studiată această instituție a fost socotită la un moment dat de economiști ca «nodul chestiunii sociale» care ar fi de natură să revoluționeze întreaga lume economică și să înlăture lupta dintre capital și muncă.

Totuși rezultatele atât de mult dorite nu s'au produs deși se practică de aproape un secol : în Franța există dela 1834 de când papetăria Leclair a pus-o în practică pentru prima oară și dela care a fost adaptată de alte stabilimente ; în Anglia există dela 1865 de când marele statistician Engel a prezentat-o ca instituția menită să aducă pacea socială ; de asemenea există practică în Germania și în celelalte țări.

Un lucru trebuie reținut că înfrățirea ei pe calea unei reglementări obligatorii, întâmpină foarte mari dificultăți. În Franța au fost depuse mai multe proiecte în parlamentul francez, care însă nici unul nu și-a căpătat putere de lege. De ce ? Este greu de găsit o soluție generată pentru toate industriile, cu alte cuvinte este foarte greu ca să se fixeze prin lege, obligația patronului de a împărți beneficiile cu lucrătorul său. Mai ales e imposibil a se determina partea lucrătorului din aceste beneficii, pentru toate industriile.

De aceea credem că realizarea ei nu se va putea face, decât în sensul recunoașterii legale a contractului de participare la bene-

ficii, a patronului cu lucrătorii săi, rămărând ca, el, între ei să fixeze și să stabilească modalitățile anume care este partea lucrătorului, cum se va plăti, în bani sau prin crearea de instituții folositoare lucrătorilor, sau sub forma acționariatului *ouvrier*, care tinde să facă cu timpul pe lucrători stăpâni în întreprinderii (sistemul Godart).

Scopul participării la beneficii, trebuie să fie ca prin intermediul cooperativelor de producție lucrătorii să ajungă coasociați pe mijloacele de producție, cu alte cuvinte să se tindă către socializarea industriei.

În această direcție,—statul trebuie să vină cu orice fel de avantagii care ar favoriza crearea societăților care aplică participarea.

În deosebi trebuie să privim participarea la beneficii, ca o instituțiune a viitorului menită să schimbe fața lumii economice și să facă din lucrătorul salariat un coasociat al patronului,—cu tendința ca în urmă,—sub forma acționariatului *ouvrier*,—să devină proprietarul întreprinderii.

Sub această formă, participarea la beneficii poate fi privită ca un punct de program. În țara noastră se impune cu atât mai mult cu cât lucrătorilor agricoli prin expropriere și improprietărare s'a dat maximum de revendicări pe terenul agricol. Li s'a trecut proprietatea pământului, factorul de producție cel mai important.

Nu putem să nu recunoaștem ca un drept legitim, dorința lucrătorilor de a se socializa industria—bine înțeles treptat și fără sguduiri violente și aceasta trebuie să se urmărească prin participarea la beneficii.

Locuințele lucrătorului : Homstead

O altă tendință generală este aceea de a se ameliora traiul și a se asigura viața lucrătorului și a familiei sale nu numai în timpul cât el poate muncii, dar mai ales atunci când el nu va mai fi în stare să producă.

În acest scop s'au votat în toate țările industriale legi pentru construirea unui sistem de locuințe *eftine* și aproape de fabrici. În Franța, avem legea din 30 Noembrie 1894 legea din 12 Aprilie 1906 și legea din 10 Aprilie 1908 ; în Anglia avem legile din 30 Iulie 1874, din 9 August 1899 și 14 August 1903 ; în Austria legea din Februarie 1893, în Belgia legea din 9 August 1889 ; în Italia legea din 31 Mai 1903 și legea din 2 Ianuarie 1908.

La noi avem un început în această direcție cu societatea locuințelor *eftine* din 1908, care însă n'a dat rezultate și care a avantajat mai mult pe micii funcționari, decât pe meseriași.

Se impune o reformă în acest sens.

În această ordine de idei s'a admis ereciafea unui cămin *ouvrier* care să fie indivizibil și să nu se poată urmări, nici înstrăina, fiind destinat să asigure familiei lucrătorului un adăpost sigur fără teamă de viitor.

Un asemenea cămin este cunoscut sub numele de *Homstead* și este foarte răspândit în America unde datează și încă dela 1850, etc., etc.

În Anglia există sub numele de *alot ments act* și *Smoltholdings act* încă dela 1887 și dela 1892 ; în Franța există sub numele de « *Bien de famille* » înființat prin legea din

12 Iulie 1909; in Germania sub numele de *Hoffe-Recht* și *Anerben-Recht*.

Adoptarea in program a unui *Homstead* românesc ar fi o inovație originală și foarte fericită pentru țara noastră unde ideia de proprietate este adânc înrădăcinată și fiecare lucrător are adânc săpat în sufletul său dorința de a-și avea cuibul său.

Asigurările muncitorești

Pentru timpul când lucrătorul nu mai poate munci ei trebuie asigurat contra oricărui risc: fie boală, fie accident, fie invaliditate și bătrânețe, fie în caz de lipsă de lucru. Toate țările au adoptat sistemul asigurărilor sociale, preconizat de Germania încă dela 1884. Nu toate au impus asigurarea cu caracter de obligativitate, toate însă au lucrătorii lor asigurați.—Nu mai enumerăm legile căci lista ar fi prea lungă.

Asupra acestui punct, putem afirma cu oarecare satisfacție, că și țara Românească se află în concursul țărilor care au realizat această reformă. Legea meseriilor din 1912. înființează și organizează asigurarea obligatorie în caz de boală, accident, bătrânețe și invaliditate. Este singura reformă cu caracter intervenționist-social din această legislațiunea muncitorească. În această reformă ne putem conștientiza că suntem în rândul țărilor civilizate. Rezultatele sunt satisfăcătoare. Statisticile Casei meseriilor ne dovedesc cu prisosință progresul.

Totuși mai trebuiesc oarecari ameliorări și rectificări. 1. De ce asigurarea contra boalei s'o bazează numai lucrătorii?

Mai exprimăm un deziderat: Să

se facă un pas in direcția asigurării contra șomajului. Recunoaștem greutatea, dar nu este imposibil de făcut și proba evidentă o găsim în Anglia unde această reformă este pe punctul de a se înfăptui.

Contractul de muncă

Tot ce privește *viața, munca și salariul* lucrătorului, trebuie să facă obiectul unei legi asupra contractului de muncă.

În afară că s'ar putea îngloba aici și punctele de program expuse până acum, dar în special în contractul de muncă se impune a se lua măsuri pentru protecțiunea salariului; fie contra neglijenței sau relei credințe a patronilor: *trucksistem, rețineri, amenzi, plată neregulată, înurmăribilitatea și incensibilitatea salariului, etc.*, în definitiv toate regulile necesare pentru ca salariul să intre tot în mâna lucrătorilor; fie contra șofului sau tutorelui, care abuzând de autoritatea lor, risipește salariul soției lucrătoare sau minorului lucrător.

Tot în contractul de muncă, trebuie să se stabilească prin lege, care sunt normele de judecată între patron și lucrător, cum să se interpreteze asemenea contracte, care sunt cu totul deosebite de contractele celelalte.

Repet. tot ce privește *viața, munca și salariul* lucrătorului, trebuie să fie reglementat printr'o lege, care să recunoască contractul de muncă, cu atributele și consecințele lui.

În acest sens este alcătuit codul industrial german *Gewerbeordnung* (1891 și 1908) Codul austriac (1905) și eivestian; contractul de muncă englez din 17 August 1901, belgian din 10 Martie 1900, sârb din 29

Iulie 1912 și legea din 1910 din Franța care adună toate legile uvrriere la un loc și formează din ele un singur cod.

La noi în țara, nu există o lege care să reglementeze contractul de muncă. Ea se impune ca fiind prima și capitala reforma, în ceea ce privește lumea muncitorească.

O încercare în acest sens, s'a făcut la 1909 de către d-l Orleanu, — care a și alcătuit un proiect de lege, — care din nefericire a rămas în cartoanele Camerei. Multe din reformele care azi figurează în programele partidelor erau aci rezolvate, — am putea zice însă în mod satisfăcător. E un păcat că n'a căpătat putere de lege.

Intinderea reformelor la toți salariații

Tot ca o reformă muncitorească s'a privit și estinderea avantajilor obținute de lucrătorii industriali la celelalte feluri de salariați. În special funcționarii comerciali, au multe puncte comune cu lucrătorii, — în ceea ce privește protecțiunea salariului, — ocrotirea muncii, — sindicatul și dreptul de asociație, — asigurările sociale etc. etc.

Toate reformele trebuiesc acordate și celorlalte categorii de salariați, — bine înțeles întru cât sunt utile și aplicabile.

În Franța și Anglia s'a mers atât de departe încât nu numai funcționarii comerciali — dar chiar funcționarii statului, — au fost asimilați cu lucrătorii în unele privințe. — Aceștia beneficiază de asigurările sociale și alte puncte comune, — unde ideea de protecțiune este aceeași.

Se impune și la noi o asemenea reformă, — în sensul asimilării tuturor salariaților cu lucrătorii.

— Rezumat —

In resumat, — un program care să fie ușor realizabil și de o utilitate necontestată pentru clasa muncitoare, — trebuie să aibe înscris următoarele puncte:

I. Recunoașterea Sindicatelor libere și desființarea «ostracismului» din legea din 1909.

II. Ocrotirea muncii, — în sensul admiterii a 8 ore de lucru, cu repaos săptămânal și interzicerea lucrului de noapte chiar și la adulți, — cu excepțiile arătate mai sus.

III. Crearea oficiilor muncii și a Consiliilor de Industrie și muncă, — compuse jumătate din patroni jumătate din lucrători.

IV. Contractul colectiv cu caracter de obligativitate.

V. Înființarea de Jurisdicții profesionale de conciliațiune și arbitraj, cu caracter de obligativitate compuse din patroni și lucrători, — cu un președinte strein, magistrat de carieră.

VI. Minimum de salariu cu restricțiile de mai sus.

VII. Participarea la beneficii, — în sensul recunoașterii legale a contractului de participare, — și încurajarea prin avantajii a societăților cu acest caracter.

VIII. Complectarea asigurărilor sociale obligatorii.

IX. Construirea de locuințe muncitorești estine. Recunoașterea unui cămin uvrrier «Homstead»

X. Organizarea creditului muncitoresc.

XI. Reglementarea prin lege a contractului de muncă.

XII. Intinderea reformelor e toți cei l'alți salariați.

VERIFICAT
2007